

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Första Kammaren. N:o 17.

Torsdagen den 18 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades 3 protokollsutdrag för den 17 och protokollet för den 10 dennes f. och e. m.

Upplästes ett läkarebetyg af följande innehåll:

Att Grefve Henning Hamilton till följd af sjukdom under de närmast följande åtta dagarne är förhindrad att bevista Riksdagens sammanträden, intygas härmed.

Hedenlunda den 17 Mars 1875.

N. Martin,
Medicine Licentiat.

Föredrogs ånyo Lag-Utskottets den 11 och 13 dennes bordlagda utlåtande N:o 7, i anledning af väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande dikning. Ny dikningslag.

Herr Grefven och Talmannen hemställde, att Utskottets förordningsförslag måtte paragrafvis företagas till afgörande och dess ingress sist förekomma; hvilket bifölls.

§ 1.

Grefve Mörner, Carl Göran: Lag-Utskottet har fått till sig remitterad en af Herr Carl Anders Larsson i Andra Kammaren väckt motion om ändring i gällande bestämmelser rörande dikning, hvilken motion till sina väsentliga delar öfverensstämmer med det förslag, som sista vattenrätts-komitén afgifvit. Detta förslag har undergått granskning af Högsta Domstolen, hvarvid ej några synnerligen betydande anmärkningar gjorts mot detsamma i nu ifrågavarande delar. Det är då eget nog, att Lag-Utskottet funnit för godt att fabricera ytterligare ett förslag, hvarigenom man skulle utsätta sig för att med föga utsigt till framgång ånyo gå igenom skärselden af en dylik granskning. Jag känner icke

Första Kammarens Prot. 1875. N:o 17.

N_o dikningslag.
(Forts.)

hvilkar skäl Utskottet haft för att, då det väsentligen gillar motionen, sätta i sista punkten af sitt förslag hvad som förekommer i första punkten af motionärens förslag, och att borttaga åtskilliga stadganden, hvarigenom förslaget, enligt min tanke, alldeles icke vunnit hvarken i tydlighet eller i tillämplighet. Hvad beträffar första punkten, så är den afskrifven af den fjärde i motionärens förslag, men skiljer sig derifrån i ett par omständigheter, och jag öfverlemnar till hvars och ens bedömande, om punkten derpå vunnit. Ifrån början till och med orden: "hvad skäligt pröfvas" äro motionärens och Utskottets förslag ordagrant lika, men derefter förekommer i motionärens förslag följande ord: "Har han ej särdeles nytta af diket, när det anlägges, men finnes det sedan att han deraf, genom förändradt bruk af jorden, mera gagn vinna kan, varde då dikningsskyldigheten för framtiden i samma mån jemkad". Detta moment innehåller ett i min tanke ganska billigt stadgande, ty, om ett dike drages fram genom ouppodlad kärrmark eller mosse, medför detsamma icke för tillfället samma nytta för egaren af denna mark som för dem, hvilken genom diket får sin åker befriad från vatten, men den ouppodlade kärr- eller mossmarken kan framdeles just genom diket blifva tjenlig till odling, och det är då af billigheten påkalladt, att en jemkning i dikningsskyldigheten i framtiden göres. Jag anser således, att detta stadgande icke bort af Utskottet borttagas. I första paragrafen af sitt förslag har Utskottet vidare tillsatt en punkt, som förekommer på ett annat ställe i motionärens förslag, hvaremot Utskottet helt och hållet uteslutit 2 mom. af 4 paragrafen i motionärens förslag, så lydande: "Afdikning af kärr eller mosse eller annan vattendränk mark må ej så ske, att skada genom öfversvämning eller annorledes uppkommer". För min del är jag så föga tillfredsställd med de förändringar Utskottet underkastat motionärens förslag, att jag anhåller, det 1:sta punkten måtte till Utskottet återremitteras.

Herr Gahn: Jag vet ganska väl, att en lag angående dikning är lifigt efterlängtd af alla jordbrukare, och det kan må hända därför synas förmätet af mig att yrka ännu någon tids uppskof med denna lags afgörande. Såsom vi veta, blir frågan om vattenrättens ordnande ett bland de första ärenden lagberedningen kommer att behandla, och då jag anser att dikningslagen är en så integrerande del af vattenrättslagstiftningen att samma princip nödvändigt måste ligga till grund för båda, anser jag det vara orätt att på förhand stifta en dikningslag, då man ännu icke känner, på hvilka grunder lagberedningens förslag kommer att stödja sig. Men detta är emellertid icke den enda orsaken för mig att begära ett uppskof med förevarande frågas afgörande, utan jag finner Lag-Utskottets förslag i sig sjelft så föga tillfredsställande, så litet motsvarande de kraf, jordbrukets framsteg kunna ställa på en ny dikningslag, att jag icke ens tror, att af en återremiss något nöjaktigt resultat kan framgå.

Lag-Utskottets förslag skiljer sig från den nu varande lagen

så vidt jag kunnat finna, icke i annat väsentligt afseende, än att det medgifver egaren af högre belägen mark ovilkorlig rätt att med dike framgå genom en annans nedanför liggande mark, för att så medelst befria sin jord från vatten. Men det närmare bestämmandet af de båda jordegarnes rättigheter och skyldigheter har Utskottet öfverlemnadt till domstols afgörande, så att jordegaren står lika tvehogse som förut, då han skall begagna sig af sin rätt enligt nya lagen.

Vidare är en förändring föreslagen i afseende på proceduren vid dikningsföretag, men efter mitt begrepp skulle derigenom icke afhjelpas den väsentliga olägenhet, som nu förefinnes uti långsamheten vid dylika tvisters afgörande. Visserligen skulle, enligt Utskottets förslag, ärendet i första hand behandlas af synemän, men dessas bestämmelser gå icke i verkställighet, om någon besvärar sig hos domstol, och det blir således i de flesta fall en domstolsfråga. Derigenom åstadkommes en tidsutdrägt, som kan medföra stora olägenheter; ty å vattensjuk mark kunna ju flera skördar gå förlorade, innan frågan om markens afdikning hinner afgöras. Hade man stadgat, att synemännens beslut ovilkorligen skulle gå i verkställighet, medgifver jag, att man åstadkommit en förbättring, men detta anser jag icke nu vara fallet.

Det är dock nu egentligen icke fråga om annat än paragraf 1 af Utskottets förslag, och jag vill därför hålla mig till densamma. Den anmärkning, som jag mot denna paragraf vill göra, är, att den, såsom äfven af Utskottets motivering framgår, kommer att bryta alla äldre förhållanden i afseende på dikning. Det må väl vara, att, der på grund af gamla lagens stadganden en jordegare varit skyldig att dika undan för en ofvanför liggande, en sådan skyldighet kan i följd af nya lagens stadganden komma att upphöra, men det finnes andra förhållanden, som blifvit bestämda, icke genom lagen, utan dels genom dom och dels genom laga skifte, och dessa anser jag icke rätt att omintetgöra. Vid laga skifte kan t. ex. inträffa, att i brist på uppodlad mark, en delegare erhåller mark, så beskaffad, att den endast genom upptagande af en afloppsgraf kan sättas i paritet med den odlade. Då nu ofta förhållandet är, att ingen annan har nytta af denna afloppsgraf än den nämnde jordegaren, skulle, med tillämpning af den nya lagen, denne jordegare blifva dömd att för framtiden ensam underhålla afloppsgravven, fastän han tagit sin skifteslott under förutsättning, att de öfrige delegarne i skifteslaget med honom skulle dela dikningskostnaden. Man föreställer sig må hända, att sista paragrafen af Utskottets förslag gör min anmärkning obefogad, men vid jemförelse mellan paragrafens innehåll och Utskottets motivering framgår tydligt, att i det anförda exemplet följden skulle blifva den af mig angifna.

På dessa skäl får jag vördsamt yrka afslag å Utskottets hemställan i § 1.

Herr Odelberg: För min del kan jag icke instämma i den siste ärade talarens yrkande om afslag å den nu föredragna punkten

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

af Utskottets betänkande. Tvärtom är jag i min egenskap af landtbrukare så tillfredsställd med att denna fråga, som varit föremål för åtskilliga auktoriteters bedömning, nu avancerat så långt och tyckes omfattas med stigande intresse. Jag gillar också de hufvudgrunder, hvarpå lagförslaget är byggt, och har vid flera föregående tillfällen deltagit i uppgörandet af förslag, som gått i samma riktning. Men jag kan dock icke undgå att finna, att åtskilliga smärre anmärkningar kunna mot förslaget framställas, och deribland äfven sådana, som jag sjelf förut förbisett. Den omflyttning i paragrafernas ordning, som skett från den ordning, hvori de förekomma i motionärens förslag, kan jag icke precis ogilla, men jag skulle hafva önskat, att då 4 § af motionärens förslag blifvit satt såsom 1 § i Utskottets förslag, den hade gifvits en något förändrad lydelse. Dess början lyder nu: "Vill man för jords odling eller förbättring dike göra, och möter annans jord, då må denne ej hindra vattnets aflopp."

Mig förefaller, som om för- och eftersats här icke stå i full harmoni med hvarandra. Det är icke därför att jag vill *göra dike* som en annan icke får hindra vattnets aflopp, utan därför att jag vill *afleda vatten* från mina egor. Dessutom är det onödigt att använda ordet dike i både första och andra punkterna. Jag hemställer därför, att första punkten måtte erhålla följande lydelse: "Vill man för jords odling eller förbättring afleda öfverflödigt och skadligt vatten, och möter annans jord, då må denne ej hindra vattnets aflopp." Andamålet med det arbete, jag ämnar göra, måste, enligt min tanke, uttryckas i första paragrafen, och detta ändamål är ju vattnets afledning. Den af Utskottet föreslagna redigeringen kunde möjligen fått passera i 4 §, men i 1 § af lagen kan jag icke godkänna densamma.

Äfven mot åtskilliga af de följande paragraferna har jag några smärre anmärkningar att göra, på grund af hvilka jag anser frågan böra till Utskottet återremitteras, och jag skulle icke i annat fall hafva yrkat på någon förändring af denna paragraf, då det ju icke är fråga om annat än en mer eller mindre passande ordställning. Emellertid återstå ännu två månader af Riksdagen, och man kan alltså hoppas, att Lag-Utskottet, i händelse af återremiss, skall hinna att med ledning af de anmärkningar, som här komma att göras, vidtaga några smärre jemkningar i sitt förslag.

Jag anhåller om återremiss af den nu föredragna punkten.

Herr von Gegerfelt: Innan jag till besvarande upptager de framställda anmärkningarne emot Utskottets förslag, ber jag att få återkalla i Kammarens minne, hurusom Lag-Utskottet till sista riksdagen framlade förslag till dikningslag, med hvilket motionärens nu afgifna är lika lydande. Andra Kammaren biföll detta förslag, hvaremot Första Kammaren afslog detsamma, enligt hvad diskussionen utvisade, emedan den tid, som var öfrig af riksdagen icke ansågs tillräcklig för dess granskning. Sedan dess har genom Landtbruksakademiens förvaltningsutskott förslaget blifvit utställt till samtliga hushållningssällskapen, hvilka också inkommit med yttrande deröfver. Ett och annat hushållningssäll-

skap har väl funnit, att någon förändring i gällande stadganden icke behöfves, eller att icke särskild lagstiftning härom, utbruten från frågan om vattenrätten, borde ifrågakomma, men de allra flesta af hushållningssällskapen hafva med synnerlig välvilja mottagit förslaget och gjort särdeles goda anmärkningar dervid; och det är med ledning af dessa och de anmärkningar, hvilka gjordes, då ärendet förra gången hos Riksdagen förevar, som Utskottet utarbetat det förslag, hvilket nu till benägen granskning föreläggas. Den förste talarens benägenhet i detta hänseende visade sig icke synnerligen stor; och det synes underligt, att han klandrat att Lag-Utskottet med ledning af de af honom själf påkallade anmärkningar gjort ändringar i förslaget. Vid anmärkningen mot förflyttningen af den första paragrafen till slutet af lagen vill jag erinra, att i följd af den förändrade betydelse, som Utskottet ansett hittills gällande bestämmelser böra ega, var det naturligt att denna paragraf borde blifva den sista, såsom innefattande ett öfvergångsstadgande. Vidare har klandrats att Utskottet uteslutit den i motionärens förslag förekommande bestämmelsen angående det fall, att nedanför belägna egor hafva särdeles nytta af diket, när det anlägges, men det sedan finnes, att han genom ett förändradt bruk af jorden kan vinna mera gagn. Afven denna uteslutning är dels föranledd i följd af anmärkningarne från åtskilliga hushållningssällskap, dels deraf att bibehållandet af densamma icke står tillsammans med den åsigt, som den senare komitéen uttalat derom, att icke den tillfälliga omständigheten, huru jorden brukas, skall utgöra grunden för diknings-skyldigheten, utan det förändrade skick, hvori jorden kommer, det förändrade värde den erhåller genom dikningen. När ett dike skall anläggas, pröfvas och bestämmas, hvilken nytta hvar och en har deraf, d. v. s. huru mycket jord, som blir odlingsbar, emot att icke hafva varit det förut. Om för hvarje gång, förändring skedde i sättet för brukningen, det skulle ske en ny reglering, en ny fördelning, skulle i sanning den öfverklagade olägenheten af för mycket rättegångar vara fullt tillämplig. På dessa skäl torde denna uteslutning kunna anses vara nöjaktigt förklarad.

Beträffande Herr Gahns föreställning, att frågan om dikning icke skulle kunna utbrytas från den om vattenrätten, vill jag icke bestämdt bestrida fördelen af att hela frågan förekomme på en gång, men detta tyckes af den föregående öfverläggningen icke vara Riksdagens mening. Då Högsta Domstolen framstälde sina anmärkningar emot komiténs förra förslag, afsågo anmärkningarne hufvudsakligen, att för många frågor voro sammanförda på en gång och uttalade Högsta Domstolen den grundsats, att dikningsfrågan kunde utbrytas; och denna utbrytning har icke förut mött någon anmärkning. Hvad beträffar den klandrade omgång, som skulle uppkomma derigenom, att gode människors beslut icke skulle kunna bringas till verkställighet, i händelse af besvär, ber jag blott att få fästa uppmärksamheten derpå, att parter, som anse det leda till större skyndsamhet att genast stämma till domstol, dertill äro berättigade. Och det lär väl icke kunna nekas, att i de flesta

*Ny diknings-
lag.
(Forts.)*

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

fall leder det till skyndsamhet, att tillfälle till godvillig öfverenskommelse finnes. Hvad angår anmärkningen, att äldre förhållanden skulle brytas genom denna lagstiftnings antagande, så innehåller förslaget, att äldre bestämmelser skola gälla "till dess förändrade bestämmelser derom enligt de i denna lag stadgade grunder varda i vederbörlig ordning meddelade". Paragrafen utgår icke från att genom denna lag de gamla skyldigheterna att deltaga i dikning skola upphöra, utan att frågan först blir genom en ny reglering bestämd. Angående Herr Odelbergs anmärkning, så har han med synnerlig välvilja i sina yttranden, så väl här som enskildt, omfattat denna lag, och jag ger honom min tacksamhet för att han i detta förslag sökt de förbättringar som kunna åstadkommas utan att rubba det hela. Men det gäller blott en formfråga, om man bör bibehålla ordställningen i 1:a §: "*Vill man för jords odling eller förbättring dike göra*", hvilket han anser ej stå i riktigt sammanhang med de följande stadgandena, eller om man bör utbyta dessa ord mot den mening, han föreslagit. Han önskar nemligen den förändring, att ändamålet med ett dike eller vattenafledning bör tydligare uttalas.

För min del synes det mig vara temligen klart och icke behöfva uttalas, att ändamålet med dikning är just vattenafledning; och jag vågar anse, att från denna synpunkt någon redaktionsförändring af denna paragraf icke erfordras. Jag yrkar bifall till punkten.

Herr Wallenius: Jag får förklara, att jag till alla delar instämmer i deras yttranden, hvilka talat för antagande af Utskottets förslag. Det är sant, att det finnes bristfälligheter i detta förslag, men jag tror likväl, att, om man läser det i ett sammanhang och fattar det tillsammans, man skall finna, att olägenheterna icke äro så stora, som man först kan tycka. Det är af ofantligt stor vikt, att något göres snart för att understödja den flitige, hushållsaktige och arbetsamme jordbrukaren i hans bemödanden att höja vårt jordbruk, emot de liknöjde och tredskande, som icke vilja göra något. Det är så mycket mera viktigt, som vi derigenom äfven bevisa de tredskande, att de hafva orätt. Jag finner, att denna lag går i syftning att understödja dem, som vilja förbättra vårt jordbruk, och har därför all anledning att obetingadt antaga densamma. Man har här sagt, att vi borde uppskjuta denna fråga, tills de gamla stadgandena om vattenrätten hunnit att blifva af lagberedningen omarbetade. Jag anser denna frågas snara behandling vara af så stor vikt, att den icke bör uppskjutas, och ser inga olägenheter af att den utbrytes från frågan om vattenrätten i öfrigt och behandlas sjelfständigt. Jag är med om, att gamla aftal eller bestämmelser vid laga skiften om afdikning af jord hållas i helgd, men anser dock att icke en sådan utsträckning bör gifvas åt denna grundsats, att man derigenom skulle förhindras, att med stöd af den nya lagen upptaga ett sådant dike djupare än det är, ty nästan öfver allt äro de diken som vid dessa skiften blifvit bestämda, efter nu varande

förhållanden för små, och om jordbrukarne lägga i dagen nödvändigheten af att dika djupare, bör inga hinder deremot få uppresas sig i den gamla lagens stadganden. Vore vi jordbrukare sjelfve allesammans, skulle vi inse, att det är nödvändigt, att dikena göras djupa, hvilket man icke ansåg förr. Som sagdt, jag sluter mig till Utskottets åsigt och vågar hoppas, att denna Kammare icke har någonting emot att lemna den jordbrukande befolkningen denna högst nödiga lag, så att den må kunna förkofra sig. Det skulle icke vinnas små summor derigenom, de skulle kunna räknas i millioner. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr von Möller: Det här föreliggande förslaget är det tredje lagförslag, som i afseende å dikningsskyldigheten blifvit utarbetadt. Den första komitén höll sig icke uteslutande till de grundsatser, som beträffande denna lagstiftning tillföre hos oss gjort sig gällande, utan sökte tillgodogöra sig andra länders så som Baierns, Frankrikes och Hollands lagstiftning härutinnan. Den komité, som härefter fick sig ålagdt att behandla denna fråga utgick i vissa fall från ganska olika synpunkter mot den först nämnda, och det nya förslag till dikningslag, som här föreligger, hvilat väsentligen på den andra komiténs. Men jag vågar i afseende å detta Utskottets förslag uttala den åsigten, att detsamma är i många delar ytterst bristfälligt och ofullständigt. Jag bryr mig icke om att nagelfara texten, i tanke att detta tillkommer Herrar jurister och icke en åkerbrukare som jag, men såsom sådan kan jag icke, af intresse för den bygd jag tillhör och för mitt yrke, underlåta att söka påpeka, hurusom det synes mig att ingalunda åkerbrukarnes intresse är fylldt eller deras rätt tillgodosedd genom den föreslagna lagen.

Bland de första bristfälligheter, som möta vid en granskning af denna lag, äro, att ingenting om täckdikning blifvit yttradt annat än hvad som innehålles i 2 mom. af 4 §: "*Dike må läggas öppet eller täckt efter thy lämpligt prövas*". Det blir således synemännen, som skola pröfva, om jag får anslå ett täckdike eller icke, och det är många andra förhållanden med afseende å täckdikningen som bort tagas i betraktande, såsom anslutning af ett ofvan liggande täckdikessystem till ett underliggande m. m., men hvarom lagförslaget ingenting innehåller. Den första komitén hade tagit detta i öfvervägande, den andra komitén icke, och nu står denna sak här blott, på sätt nämndt är, endast vidrörd i förbigående med uttrycket: diken må läggas öppet eller täckt. Detta är en ofullständighet. Vice ordföranden i Lag-Utskottet har erinrat om, att Landtbruksakademiens förvaltningsutskott och hushållningssällskapen satts i tillfälle att få yttra sig öfver detta förslag. Så har skett. Jag erkänner afven, att Lag-Utskottet egnat uppmärksamhet åt åtskilligt af hvad i dessa yttranden förekommer. Så till exempel har man sökt undvika all tvetydighet rörande ändamålet med afdikningen, genom att i förslagets fjerdte paragraf stadga angående samfäld mark, att dikningsskyldigheten skall så bestämmas, "*att den mark, för hvilken dikas skall, må kunna*

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

torrläggas“ till fyra fots djup, der det ske kan och delegarne ej annorlunda åsämjas. För min del anser jag detta utgöra en förbättring, i förhållande till äldre stadganden. Men i och med det samma, som man bestämt, att all jord genom dikning må torrläggas, synes mig att 5 § 2 mom. borde fått en annan lydelse. Der står: *“Afdikning af vattendränkt mark må ej så ske, att skada genom öfversvämning eller annorledes uppkommer“*. Hvad menas här med vattendränkt mark? Tillämpas 4 §:s stadgande här utan annan inskränkning än ifrågavarande moment innehåller, hvilken oerhörd utsträckning får icke denna dikningslags bestämmelse? Det behöfves en närmare begränsning af rättigheten att torrlägga kringliggande mark till 4 fots djup, än här är fallet. Antages den nuvarande redaktionen af dessa båda lagstadganden, kan det ifrågasättas, huru vida jag icke är berättigad att, om jag har ett kärr eller en sjö, försänka den så att marken torrlägges till nyssnämnda djup. Är det meningen, inträder jag icke här då på hvad man i lagen kallar för aftappning. Kan det ej blifva tvifvelaktigt om icke ofvan liggande härigenom skulle kunna frikallas från skyldigheten att, för åstadkommande af dikning för en dylik torrläggning, exproprieras mark från underliggande. Jag lemnar detta till Herrar juristers afgörande; mig synes dock, att man borde hafva sökt undvika att i denna lag inlägga något, hvilket liksom detta dock kan blifva ett tvistefrå. Emot 8 § har redan en af Utskottets ledamöter, Herr Grefve Horn, reserverat sig, och jag kan icke neka, att för mig synes hans anmärkning vara fullt riktig. Han föreslår denna lydelse af 8 §: *“Försummar dikningsskyldig att dike upprätta eller bättra, ege sakegare att arbetet på den försumliges bekostnad låta verkställa.“* De som äro jordbrukare veta, att af försummad upprensning af den nedanför liggande kan åstadkommas en oerhörd skada, och är det sagdt, att den som är skyldig att verkställa upprensning, men sådant försummat, sedermera är i tillfälle att godtgöra den ofvan liggande denna skada, om den efteråt bevisas hafva egt rum? Vore det ej rättare att lagstiftningen genom ett stadgande, sådant t. ex. som reservanten föreslagit, tänkt på möjligheten att förekomma denna skada? så gjorde den första komitén. Den föreslog, att, efter det synemän verkställt besigtning och intygat, att försummelse skett, jag, såsom egare af ofvanför liggande mark, vore berättigad att verkställa dikning på de försumligas bekostnad och, om han tredskades att betala, låta hos honom utmäta kostnaden. Jag tror vi hafva stort behof af att ega ett sådant stadgande. Något sådant fans icke i den andra komiténs betänkande, och förekommer icke heller i Utskottets föreliggande förslag, utan här har man ingått på en helt annan väg, och skola vi gå denna långa marsch, som här är föreskrifven i detta betänkande, eller med synemän, som af Konungens Befallningshafvande tillsättas, och få långa tvister om den skada som åstadkommits på den ofvan liggande marken, så kan det lätt hända att, sedan dess storlek blifvit utrönt, man sedermera på laglig väg får utsöka sin ersättning och kanske icke får någon sådan, ty den som gör sig skyldig till försummelse af afdikning är

ofta ej i de ekonomiska förhållanden, att han har något att godtgöra med. Ny dikningslag.
(Forts.)

Dessa äro de hufvudsakligaste anmärkningar jag haft att göra, och så vida jag trodde att de angifna bristerna kunde hjälpas genom en återremiss, skulle jag förena mig med Grefve Mörner i yrkande derom, men för min del tror jag, att Lag-Utskottet, som har så många andra ärenden att behandla, nu icke kan hafva tillfälle att underkasta förslaget ånyo en sådan granskning, att det blefve antagligt. Jag förenar mig derföre med Herr Gahn i hans yrkande om afslag å Utskottets betänkande i den öfvertygelse, att det alldeles icke står så hårdt, om vi få vänta ett år till, innan vi få ett fullständigt förslag till denna lag, och jag tror, att vi i allmänhet äro mera tacksamma, att då erhålla ett sådant, än, såsom nu, ett utkast.

Herr von Koch: Jag anmälde mig till erhållande af ordet egentligen för att motsätta mig Herr Gahns yrkande om afslag på den grund att frågan borde uppskjutas för att behandlas i sammanhang med alla andra ärenden som röra den så kallade vattenrätten. Riksdagen har redan i en annan fråga, som eger sammanhang med vattenrätten, nemligen flottning, ingått med en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t, i afsigt att lagberedningen skulle få handlägga frågan, för att tillse iakttagandet af öfverensstämmelsen mellan alla författningar angående vattenrätt i afseende å vissa allmänna grunder; men dock låta flottnings och andra dylika urgenta frågor afskiljas för att så snart ske kan särskildt behandlas. Och jag tror att denna fråga om diknings-skyldigheten bör anses dit hänförlig, och att, såsom en talare på jönköpingsbanken redan anmärkt, det är nödvändigt att denna fråga snart företages till afgörande. Detta öfverensstämmer äfven, såsom redan är nämndt, med den åsigt, som inom Högsta Domstolen yttrats, eller att man icke bör vänta tills alla dessa frågorna angående den så kallade vattenrätten kunna komma på en gång, utan att det, som kan afskiljas, bör afskiljas. Under sådana förhållanden föreställer jag mig, att det är rätt, att nu söka få igenom ett lagförslag, som lyckats tillvinna sig Lag-Utskottets nästan enhälliga bifall. Det finnes endast två reservanter, af hvilka den ene, såvidt betänkandet utmärker, blott aktat nödigt anmäla sin reservation, utan att tillika framställa något förslag till frågans lösning.

Jag tror att denna lösning skulle fortast och bäst kunna beredas, om Riksdagen nu antog det utkast till lag, som Lag-Utskottet godkänt, men om under den debatt, som kommer att föregå Kamrarnes beslut, alla sakkunnige och isynnerhet de, hvilka haft särskild anledning att sätta sig in i frågan, såsom Grefve C. G. Mörner jemte Herrar Gahn och von Möller, hvilka deltagit i frågans behandling inom komitéerna, ville göra sina anmärkningar mot förslaget och gifva tillkänna hvad de anse böra sättas i stället för de anmärkta delarne. Vill man frågans framgång, synes mig ett sådant sätt att gå tillväga vida att föredraga framför att nu,

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

på grund af några smärre betänkligheter, antingen rent af afslå förslaget eller återremittera det till Utskottet, som med den mängd viktiga ärenden, hvilka hvila på dess bord, deribland den länge väntade propositionen om lagfart och inteckning, icke kan förväntas komma att fästa särdeles mycket afseende vid de partiella invändningar, som här blifvit mot förslaget gjorda. Ett af Riksdagen, efter en sådan föregående diskussion som jag nyss nämnde, antaget lagförslag skulle utan tvifvel utgöra en god ledning för den pröfning, Kongl. Maj:t sannolikt inom kort kommer att egna denna fråga, eftersom ju vattenrätten är N:o 2 på Lagberedningens föredragningslista. Vi skulle då efter all anledning kunna hoppas att till nästa riksdag få ett förslag i ämnet från Kongl. Maj:t, der skäligen afseende blifvit gjordt icke blott derpå huruvida någon allmän rättsgrundsats eller, på sätt den siste talaren anmärkte, den rätta gränslinien mellan denna och andra vattenrättsfrågor blifvit i vårt förslag trädde för nära, utan ock på de här framställda detaljanmärkningarne. Då jag således förordar ett sådant tillvägagående af Riksdagen, vill jag dock förbehålla mig att, efter afhörande af de anmärkingar, som kunna mot Lag-Utskottets förslag blifva gjorda, och efter pröfning af dessas befogenhet, möjligen justera detta mitt sätt att se saken; men för närvarande är min ståndpunkt till frågan den, att jag skulle önska, att man äfven inom Riksdagen förenade sig om det föreliggande förslaget, men till protokollet tydligt och bestämdt uttalade hvad som isynnerhet i praktiskt hänseende och från landtbrukarens synpunkt kunde vara att mot förslaget anmärka, hvilket utan tvifvel skulle blifva till största gagn för de i sådana förhållanden mindre erfarne jurister och administratörer, som komma att slutligen handlägga ärendet.

Då jag förra året lemnade riksdagen den 15 Maj, fick jag icke i Kammaren deltaga i behandlingen af det då först under riksdagens sista dagar framlagda förslaget till dikningslag, men jag har sedermera såsom medlem af hushållningssällskapet i det län, jag tillhör, varit i tillfälle att taga kännedom om detta förslag och får säga, att jag är tacksam för att det icke af denna Kammare genast antogs. Vi fingo inom hushållningssällskapet anledning att göra några anmärkingar mot förslaget, hvilka jag finner iakttagna i den nu framlagda lagen. Lag-Utskottet har också efter min tanke gjort den förbättringen i sitt nu afgifna förslag, att det i vidsträcktare mån tillämpat den princip, på hvilken jag för min del anser dikningslagen böra fotas och som redan blifvit af gamla lagberedningen uttalad, eller att hvar och en skall bekosta jord och arbete för dikningen i den mån han deraf har nytta. Det är möjligt, att Utskottet i tillämpningen af denna princip begått ett eller annat fel, men den basis, hvarpå Utskottet ställt sig, är i alla fall den riktiga, och det är derföre af största vikt, att Riksdagen icke afslutar frågan med blott gagnlöst tal, som icke kommer till Kongl. Maj:ts kännedom utan för sin del antager förslaget, då det är sannolikt att behörigt afseende

kommer att af Kongl. Maj:t fästas äfven vid hvad som under förslagens behandling blifvit inom Riksdagen yttrat.

Jag vill icke göra någon särskild påminnelse vid denna paragraf, utan skall, på grund af hvad jag nu yttrat, med nöje antaga, både den och många följande, dervid jag likväl förbehåller mig att, derest anmärkningar skulle göras mot någon paragraf och vinna allmänt understöd, få i afseende å sådana anmärkningar yttra mig till protokollet. För närvarande röstar jag bifall till den föredragna paragrafen.

Grefve Mörner: Lika med den siste talaren anser äfven jag det vara af yttersta vigt att vi få en ny dikningslag; men för min del tror jag, att det vore ett misstag att, då man kan få en sådan lag af tillfredsställande beskaffenhet, antaga en af den art, att den sannolikt komme att föranleda ett nytt förslags framställande vid en annan riksdag. Det är detta, som jag befarar af det förslag, hvilket nu föreligger till Kammarens behandling, och jag har derföre tagit mig friheten begära en återremiss, i förhoppning att Lag-Utskottet nog kan finna både tid och tillfälle att egna ärendet en sådan behandling, att man kan deraf vänta ett nöjaktigt resultat. För egen del tror jag mig hafva både inom denna Kammare och utom Kammaren mellan Riksdagens sammanträden ådagalagt sådant intresse för denna sak, att jag ej bör kunna misstänkas att vilja undanskjuta frågan. Från Landtbruksakademien utgick efter förra riksdagens slut, genom mitt föranledande, uppmaning till hushållningssällskapen att yttra sig öfver det förslag till dikningslag, som då hade af Riksdagen behandlats, och sådana yttranden hafva sedermera från de flesta sällskapen inkommit. Det största antalet af dem har tillstyrkt förslagens antagande, några få hafva dervid gjort mindre väsentliga anmärkningar, och då, hvad särskildt beträffar den nu framlagda lagen, förekommer att de ändringar deri, som föreslagits af ett sällskap, hafva af ett annat afstyrkts, så synes det mig, att så mycket afseende icke bort fästas vid de gjorda anmärkningarne, att man derföre bort frångå förslaget. Endast tre hushållningssällskap afstyrkte förslaget i sin helhet, men de gjorde detta, såsom det vill synas mig, på grund af en mindre riktig uppfattning af sjelfva saken. De förklarade nemligen sitt varma intresse för en ny dikningslag, men ville icke hafva en sådan lag, förrän de finge hela vattenrättslagen i en klump. Detta är efter mitt förmenande just det rätta sättet att få ingenting, och, skall jag säga min innersta tanke rent ut, så förefaller det mig nära nog såsom de obotfärdiges förhinder. Jag tror således, att man icke bör lyssna till dem, som anse frågan böra undanskjutas till dess hela vattenrättslagen kan på en gång förekomma; ty i sådant fall få vi allt vänta väl länge. Den komité för detta ämnes behandling, af hvilken jag hade äran att vara medlem, fick emottaga i arf af den föregående komitén dess förslag, med uppdrag att genomgå och granska detsamma, och vi arbetade i den

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

riktning, som var oss föreskrifven, men dock så, att man, såsom jag tror, om man så ville, kunde taga vissa delar af vårt förslag till pröfning särskildt för sig, hvaraf möjligheten ock visas af det nu Kammaren föreliggande förslaget. Öfver den första komiténs arbete hafva Sveriges hushållningssällskaper och andra auktoriteter uttalat sig på ett sådant sätt att jag icke vill gå in i någon vidare granskning af samma förslag; men resultatet blef emellertid, att en ny komité måste tillsättas. Man hade i allmänhet icke lust här i landet att ställa så till att man för att taga upp ett dike eller något dylikt skulle nödgas ställa sig helt och hållet under embetsmannaledning. Det hafva vi icke varit vana vid och torde icke heller kunna finna oss vid.

Det fagnar mig, att den talare, som yttrade sig näst före den siste, nu har funnit ordet "torrlägga" vara en förbättring emot det förut begagnade uttrycket "afdika". Efter hvad jag vill påminna mig utgjorde vid förra riksdagen just detta förstnämnda ord en betänklighet för honom mot det då framlagda förslaget; men jag tror att den nyare åsigten i detta afseende obestriddligen är mera riktig än den äldre.

Då, såsom sagdt, det största antalet af länens hushållningssällskap förklarar sig belåtet med det förslag, som vid förra riksdagen af Lag-Utskottet framlades, så vill det synas mig, att det hade bort finnas tillfredsställande för Lag-Utskottet att fästa sig vid sådana uttalanden och i förslaget endast göra de jemkningar eller förändringar, som på goda grunder kunde anses vara af behovet påkallade och af de olika anmärkningarne föranledda. Jag kan äfven upplysa, att jag sett ett förslag i den sifftningen inom det högt ärade Utskottet uppgjort af någon dess ledamot, ehuru man sedermera icke kunnat derom enas. För min del tror jag, att man hade kunnat reda sig utan en så grundlig omarbetning af förslaget, som nu skett. Det hade då varit lättare för Utskottet att komma till rätta med sitt förslag och lättare för oss, som icke haft så särdeles mycken tid att arbeta oss in i det nu framlagda förslaget, att derom stadga vårt omdöme. Visserligen är det godt, att Lag-Utskottet med ett par undantag blifvit ense om det föreliggande förslaget, men dermed är icke allt gjordt. Skulle man emellertid blifva bragt till nödvändigheten att antingen taga detta förslag eller få intet, skall jag för min del gå in på att taga detta, ehuru jag är öfvertygad att det icke blir lag, utan kommer tillbaka till Riksdagen i en omarbetad form. Men om vi nu skulle kunna lyckas förekomma detta uppskoff genom att låta Lag-Utskottet något mer gå tillbaka till sitt vid förra riksdagen afgifna förslag, tror jag att vi dermed gagnade landtbruket mera, än genom att antaga detta nya försök, som möjligen kommer att stranda på Högsta Domstolens granskning.

En talare, som yttrade sig i anledning af min anmärkning mot den första paragrafen, har erinrat att den komité, i hvilken jag var medlem, uttryckt den åsigt att jordens naturliga beskaffenhet borde vara den egentliga grunden, hvarifrån man vid dikningsskyldighetens bestämmande borde utgå, och icke den

odlingsgrad, hvori jorden för tillfället befann sig. Ja, ganska riktigt, det var just i den punkten, som vi skilde oss från den nu gällande lagens stadganden i fråga om hvem som skulle deltaga i dikning eller icke. Men vi hafva i vårt betänkande lika tydligt sökt utveckla den satsen, att den, som ännu har sin mark skogbevuxen, icke kan af dikningen anses hafva samma gagn som den, hvilken på sin mark inbergar rika skördar; men att om den förres mark blir odlad, då bör han icke längre åtnjuta den lindring, som vid afloppsdikets första upptagande medgifvits honom, derföre att han då icke hade lika stor fördel deraf, utan att då bör jemkning ega rum mellan honom och de öfriga jordegarna. Detta är hvad som uttalades både i det förslag, Lag-Utskottet afgaf vid förra riksdagen och i komiténs betänkande, och hvaruti jag tror att Högsta Domstolen icke såg någon inkonsequens.

Det är således under förhoppning att få någonting efter mitt förmenande än mera antagligt än det nu föreliggande förslaget, som jag fortsätter mitt yrkande om återremiss af den nu föredragna punkten.

Grefve Horn: Åtskilliga anmärkningar hafva här blifvit framställda så väl mot den föredragna första paragrafen, som äfven mot andra delar af den föreliggande dikningslagen. En del af dessa anmärkningar hafva enligt min åsigt blifvit fullt nöjaktigt besvarade af Lag-Utskottets vice ordförande, och om dem vill jag således icke orda. Några andra anmärkningar deremot skall jag söka efter bästa förmåga bemöta. Herr Gahn och några med honom hafva ansett, att dikningslagen lämpligast borde förekomma till antagande i sammanhang med den så kallade vattenrättslagen; jag är i det fallet af olika åsigt. I praktiskt hänseende är gränsen mellan vattenafledning i större skala och vattenafdikning temligen lätt att uppdraga; den reglerar sig sjelf genom de olika sätt, på hvilka man dervid går till väga. Vi föreställa oss en större vattenaftappning och huru dervid tillgår. Till en början begäres förordnande för landtmätare att undersöka den sjö eller den vattendränkta mark, hvarifrån vattnet skall afledas; landtmätaren kommer till stället, värderar marken i det skick, hvori den befinnes, och den båtnad, som af företaget kan förväntas, samt uppgör i enlighet med gällande författningar fullständigt arbets- och kostnadsförslag för vattnets aftappning. Sedan derefter vederbörande blifvit hörde och lemnat sitt medgifvande, der sådant är nödigt, företages arbetet, och de stora kanaler samt mindre sidokanaler upptagas, som för vattenafledningen äro erforderliga, allt efter det uppgjorda arbetsförslaget. Härmed är den första stora afdelningen i vattenaftappningsföretaget slutad, och derefter kommer en mellanakt, som bildar gränsen emellan det större och mindre vattenafledningsföretaget, och som består i landmätarens åtgärd att dela de egor, som vunnits genom aftappningen, mellan delegarne, bestämma om vederlag för en eller annan jordegare och så vidare. Såsom en följd af det större vattenafledningsföretaget, kommer sedan dikningen, då de särskilda delegarne skola till-

Ny dikningslag.
(Forts.)

godogöra sig de nyvunna egorna, hvilket icke kan ske utan att dessa afdikas. Den ofvanför liggande markens egare kommer då och vill dika genom grannens nedanför belägna mark fram till den stora afloppskanalen, och först då blir fråga om tillämpning af den nya dikningslagen. Mig vill det således synas, att gränsen här vid lag är mycket lätt att uppdraga. Nu kan man emellertid tänka sig, att en aftappning af en vattendränkt mark kommer till stånd, utan att de nyss berörda i 1824 och 1841 års författningar föreskrifna åtgärderna blifvit vidtagna. Man kan nemligen föreställa sig, att en förening eger rum mellan samtliga delegarne om arbetets företagande, och då tror jag icke, att hinder möter för att verkställa arbetet, utan att dessa åtgärder vidtagas. Det enda vilkoret är då, att hvarken enskild eller allmän rätt blir genom företaget lidande. En sådan verkan af företaget har man, hvad den enskildes rätt beträffar, sökt förebygga genom stadgandet i 5 § 2 mom. af den föreliggande lagen, der det heter, att "afdikning af vattendränkt mark må ej så ske, att skada genom öfversvämning eller annorledes uppkommer". Skulle nu en sådan förening, som nyss nämndes, blifvit träffad, och skada af föreningens verkställande befaras, så eger den, som finner sin rätt genom företaget förnärmat, instämma dem, hvilka ingått föreningen, till domstol, och domstolen skall då, efter min uppfattning, bedöma huru vida skada eger rum eller icke. Finnes skada icke ega rum, då må föreningen verkställas, men befaras skada deraf skola inträffa, då får väl domstolen säga, att detta är ett företag, som skall behandlas efter 1824 och 1841 årens författningar och tills vidare förbjuda verkställigheten.

En annan talare har nämnt, att det framlagda förslaget vore i så måtto ofullständigt, att uttömmande föreskrifter i afseende på underdikning icke blifvit deri uppställda. Jag tror, att det är bättre att icke reglementera för mycket i afseende på detta förhållande, men vill i allt fall upplysa att, då Utskottet formulerade de särskilda §§ i förslaget, skedde det under den förutsättning, att samtliga §§ skulle, i den mån det icke särskildt angafs att de endast rörde det ena eller andra fallet, lämpas både till öppna och täckta diken.

Samme talare anmärkte äfven, att det icke blifvit reglementerat för det rörhållande, att af tvänne grannar, hvilka hade olika dikningssystem, den ofvanför liggande ville hafva sitt täckta dike att gå genom den nedanför liggandes dikningssystem. Det heter emellertid i det nämnda momentet af 5 §, att, om skada uppkommer, dikning ej må ske, och i föregående momentet, att, då dike, således äfven täckt, lägges, sådant, så vidt möjligt är, skall ske utan att olägenhet för den nedanför liggande jordens egare eger rum; och det vill således synas mig, att i detta fall blifvit tillräckligt reglementerat.

Innan jag afstår från ordet, vill jag nämna, hvad kanske en stor del af Kammarens ledamöter redan hafva sig bekant, att det förevarande lagförslaget varit föremål för Andra Kammarens behandling och blifvit af densamma till alla delar antaget. Det vore

önskligt, att Första Kammaren ville göra så med, ty förslaget är efter min åsigt icke af den beskaffenhet, att det bör kasseras; och skulle nu ändock så hända, att Kongl. Maj:t icke skulle finna det samma antagligt, står det ju alltid Kongl. Maj:t öppet att efter vederbörandes hörande framkomma med nytt förslag i ämnet.

Ny dikningslag.
(Forts.)

Hans Excellens Herr Justitie-statsministern Carleson: I anledning af flere talares yttranden anser jag mig böra erinra, att efter svensk rätt kan icke med ordet vattenrätt förstås något visst rättsområde, hvars alla delar hafva med hvarandra ett inre sammanhang, utan man betecknar med nyss nämnda ord en mer eller mindre godtycklig sammanfattning af hvarjehanda stadganden, som angå vatten. Det är vid sådant förhållande klart, att det icke kan ligga ett absolut hinder mot antagande af en dikningslag deruti, att icke på samma gång antagas hvarjehanda andra lagar angående vatten eller rättighet i afseende å vatten. Men det är alldeles otvifvelaktigt, att en dikningslag är väsentligen beroende af lagarne angående rättigheter i afseende på jord. Obekant är väl icke heller, att när den nya lagberedningen inrättades, togs till ögonmärke, att vid blifvande lagförändringar ett visst system skulle iakttagas; och genom den instruktion, som af Kongl. Maj:t blifvit för lagberedningen utfärdad, är bestämdt, att beredningen omedelbart efter fullbordandet af det arbete, hvarmed den för närvarande är sysselsatt eller utarbetandet af en ny utsökningslag, skall lägga hand vid utarbetandet af de flera eller färre lagar, som i afseende å vattens begagnande eller afledande kunna anses erforderliga. Jag föreställer mig, att det icke är skäl att gå denna lagberedning förbi i en fråga, för hvars behandling den kan sägas hafva blifvit inrättad.

Herr Caspersson: Efter den utredning, som frågan redan erhållit, kunde det synas öfverflödigt för mig att nu yttra mig, då jag ej har något nytt yrkande att framställa. Jag anhåller dock att få fästa uppmärksamheten på några allmänna förhållanden. Det är af alla erkänt, att den lag om dikning, som nu finnes, är till den grad ofullständig, att de fleste knappast veta, att någon sådan lag finnes; och det torde således vara oomtvistligt, att en ny lag i detta afseende är af behofvet påkallad. Likaledes veta vi alla, att de försök, som blifvit gjorda att i ett sammanhang genom lagstiftning om vattenrätten afhjelpa de sålunda förefunna bristerna, hittills icke lyckats att vinna framgång. De herrar, som deltagit i den komité, som först tillsattes för denna frågas behandling, hafva naturligtvis efter något studium kommit till en bestämd öfvertygelse i ämnet, och att denna öfvertygelse skall inverka på deras omdöme om det nu föreliggande lagförslaget, finner jag alldeles klart. Men det sätt, hvarpå denna vidlyftiga lagstiftningsfråga blifvit af allmänna opinionen upptagen, har icke varit egnadt att uppmuntra Utskottet till att följa samma spår. Att Utskottet dervidlag icke dömt oriktigt, visar sig af de anmärkingar, som i denna Kammarer blifvit framställda mot Utskottets

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

förslag. En talare har sagt, att de af Utskottet föreslagna ändringarne och förbättringarne äro så obetydliga, att det kan vara alldeles detsamma, antingen vi antaga det framlagda förslaget eller behålla de stadganden, som hittills varit gällande. Han anser således, att Utskottet icke gått tillräckligt långt. En annan talare har deremot sagt, att Utskottet gerna kunde hafva underlåtit att göra en så grundlig omarbetning af den nu varande lagen. Det är således en alldeles motsatt åsigt till den nyss nämnda. Detta föranleder mig att tro, att Utskottet behandlat frågan mycket försigtigt och gått den rätta medelvägen, då det lagt bestämda förhållanden till grund för sin framställning och icke försökt att åstadkomma något helt och hållet nytt, utan föredragit utsigten att få igenom en liten förbättring framför ett försök att komma fram med stora ändringsförslag, som kanske icke skulle kunna genomdrivas. Den vidlyftighet, som naturligen måste vidlåda en så omfattande fråga som vattenrätten i dess helhet, förorsakar ofantligt många svårigheter vid framläggande af ett lagförslag i hela detta ämne; och blifver ett sådant förslag framlagdt, är det gifvet, att anmärkningarne mot detaljbestämmelserna skola blifva ganska många, och om blott några få af dessa vinna gehör, så hindras dermed antagandet af hela lagen. Deremot medför det stora praktiska fördelar att kunna diskutera särskilda delar deraf hvar för sig och genomföra de förändringar, som man dervid anser lämpliga, helst då den del, hvarom nu är fråga, icke står i så stort sammanhang med de öfriga, att man behöfver frukta, att någon rubbning i densamma skall uppstå, sedan de öfriga delarne i sin ordning blifvit pröfvade och slutligen afgjorda. På dessa skäl får jag för min del anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner: En af de föregående talarne har i sitt anförande lemnat den uppgiften, att föreliggande lagförslag redan blifvit af Medkammaren antaget. Jag tillåter mig med anledning deraf fråga, huru vida underrättelse härom kommit Kammaren till handa.

I anledning häraf tillkännagaf undertecknad, att, enligt ankommen underrättelse, Andra Kammaren bifallit förevarande utlåtande i dess helhet.

Grefve Mörner: Vid det förhållande att förslaget redan blifvit af Andra Kammaren antaget och att en återremiss således skulle till ingenting tjena, så och då det i min tanke är af den största vikt, att någonting vid denna riksdag blifver åtgjordt i frågan, ber jag att få återtaga mitt yrkande om återremiss och förena mig med dem, som anhållit om bifall till Utskottets förslag.

Herr Gahn: Under diskussionen har den föreställningen blifvit uttalad, att ett uppskof med denna fråga i ändamål att få den behandlad af lagberedningen skulle hafva den följd, att den icke blefve

blefve behandlad förrän alla öfriga delar af vattenrätten vore färdiga och flera års dröjsmål deraf förorsakas. Så har jag dock icke tänkt mig, att förhållandet skulle blifva, då jag tagit mig friheten att yrka afslag å det föreliggande betänkandet; ty det finnes ju intet hinder för Lagberedningen att bereda och framlägga förslag i denna del af vattenrättslagarne före de öfriga. Men jag tror deremot, att man genom ett sådant tillvägagående skulle vinna trygghet för att alla de lagar, som sedermera blefve framlagda, skulle komma att stå i full harmoni med den första. En bristande harmoni mellan de särskilda lagarne kunde deremot, fruktar jag, ganska lätt blifva en följd, om Riksdagen går den för detta ändamål tillsatta Lagberedningen i förväg och nu antager en partiel lag i vattenrätten. Då en lång erfarenhet visat, att Riksdagen sällan lyckas att i första hand åstadkomma tillfredsställande lagar, och man just i ändamål att afhjelpa de olägenheter, som man sålunda insett, skapat en auktoritet, som i en viss följdriktig ordning skall vidtaga omarbetningar af lagarne i erforderliga delar, så vore det efter min öfvertygelse särdeles olämpligt, om man i en så vigtig fråga som denna ginge nämnda auktoritet i förväg. Olägenheterna af ett uppskof kunna visserligen vara beaktansvärda nog; men jag vågar påstå, att de olägenheter man har af den nu gällande lagstiftningen i detta ämne, äro i så obetydlig mån afhjelpa i det föreliggande lagförslaget, att jag icke tror, det skadan skulle blifva särdeles stor, om man väntade ett eller annat år med de erforderliga förändringarne.

Här har påpekats, att, då jag varit ledamot i den första vattenrättskomitén, hade det tillhört mig att vid detta tillfälle tillkännagifva de förändringar, som jag önskade få införda i det föreliggande lagförslaget. Jag ber då att få nämna, att det är 10 år sedan denna komité arbetade, och jag tilltror mig icke att kunna ur minnet uppgifva alla de skiljaktigheter, som förefinnas mellan denna komité och det nu framlagda förslaget. Men då denna komité utgick från helt andra principer än den senare, med hvars principer deremot det nuvarande Lag-Utskottets förslag öfverensstämmer, så torde det blifva för mig omöjligt att föreslå sådana förändringar i detta förslag, att de skulle komma att i någon mån stå i sammanhang med det hela. Jag nödgas således att, stödd på det yttrande, som Hans Excellens Herr Justitie-statsministern nyss afgifvit, fortfarande yrka afslag å Utskottets förslag, då jag för min del tror, att det vore mindre lyckligt, om det blefve af Riksdagen antaget.

Herr Odelberg: Jag kan för min del alldeles icke instämma med den föregående talaren, då han påstår, att de förändringar i den nu gällande lagen, som genom föreliggande lagförslag skulle åstadkommas, endast skulle vara en obetydlighet. Tvärtom anser jag det vara en mycket stor fördel, om man härigenom skulle lyckas vinna bestämda föreskrifter, som ordnade alla hithörande förhållanden, d. v. s. frågan om dikningar och vattenafledningar, då ju dessa företag äro af den största vikt, om man önskar, att

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

jorden skall uppnå någon högre grad af odling. Då jag således anser det vara af behovet högelingen påkalladt att erhålla en sådan lag som denna, äfven om jag för min del skulle finna den vara behäftad med några smärre brister, och då vi nu erhållit under rättelse om, att Andra Kammaren bifallit lagen i dess helhet, till följd hvaraf det icke skulle gagna till något att återremittera denna eller andra paragrafer i densamma, så anhåller jag att få återtaga mitt förra yrkande om återremiss och hemställer i stället om bifall till förevarande paragraf, alltid under förutsättning att äfven framgent få göra anmärkningar mot de paragrafer i lagen, som jag finner vara af beskaffenhet att påkalla någon ändring.

Grefve Posse: Det finnes ett gammalt ordspråk, som säger, att det bästa är den största fiende till det bättre; och jag tror, att man skulle kunna tillämpa denna sats på den nu föreliggande frågan. Man har sagt, att fördelarne af det framlagda lagförslaget skulle vara så obetydliga; jag kan för min del ej finna annat än att de tvärtom äro högst betydliga, i synnerhet det der förekommande stadgandet om tillkallande af landtbruksingenjör eller landtmätare för att vid syn på stället handlägga fråga om dikning. Härigenom kan man i en sådan fråga komma till ett resultat; och hvar och en, som har med jordbruk att göra, vet huru stora olägenheter man har af den nu gällande lagens beskaffenhet. Hvad beträffar den invändningen, att denna lag först borde komma under Lagberedningens behandling, emedan den derigenom skulle vinna ytterligare förbättringar och dessutom komma att stå i mera harmoni med öfriga vattenrättslagar, så ber jag att få påpeka, att intet hinder förefinnes att, äfven om man nu antager den här framlagda lagen, som är bättre än den hittills gällande, man i alla fall framdeles kan erhålla en ändå fullkomligare lag, hvilket det då kunde blifva Lagberedningen förbehållet att utarbета; ty äfven jag gillar den satsen, att lagarne böra stå i sammanhang med hvarandra. Men om jag icke är alltför illa underrättad, så har Lagberedningen redan så mycket att göra, att den icke långtar efter att erhålla mera. Man kunde då riskera, att denna lag finge stanna rätt lång tid hos Lagberedningen, innan något blefve der vid åtgjort. Och då jag anser frågan vara af ganska trängande beskaffenhet, får jag på nu anförda grunder för min del yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Mörner, Oscar: Till föreliggande lagförslag har jag bifogat min reservation, och jag anser mig på grund deraf böra inför Kammaren i korthet angifva de skäl, som förmått mig dertill. Jag kommer visserligen derigenom att tala om en annan paragraf än den nu föredragna första; men då på dennas antagande eller förkastande hela lagförslagets öde i öfrigt läres bero, så är ju nu, liksom vid pröfningen af andra lagförslag plägar vara fallet, tillåtet att vid behandlingen af densamma äfven vidröra de öfriga paragraferna. Inom Utskottet förekom ganska mycken meningsskiljaktighet om, huruvida den 9 § i motionärens förslag om berätti-

gande för den, genom hvars egor en annan skall draga ett dike, att sjelf besörja arbetet mot ersättning, borde i Utskottets lagförslag bibehållas eller borttagas. För min del ansåg jag, att den borde bibehållas; men denna åsigt underkändes af Utskottet, och paragrafen ströks. Vore nu någon utsigt att kunna få in i lagen ett stadgande i berörda syftning, så skulle jag påyrka antingen återremiss eller också ändring i lagförslaget. I den ställning, frågan nu har, tror jag dock icke att sådant låter sig göra; och ehuru jag principiellt ogillar att ett stadgande i den riktning jag nu omnämnt icke finnes i lagen, anser jag dock icke skäl att nu framställa något yrkande. En annan fråga, som under diskussionen blifvit berörd, är den, i hvad förhållande denna lag, om den af Riksdagen antages, kommer att stå till Lagberedningen. Men då Kongl. Maj:t i sådant fall utan tvifvel kommer att hänvisa den till Lagberedningens bedömande och utlåtande, hvarigenom Lagberedningen således beredes tillfälle att yttra sig, och det kanske icke vore nyttigt, om frågan alldeles föll äfven vid denna riksdag, då ju detta skulle utvisa en likgiltighet från representationens sida, som jag icke skulle önska, så finner jag för min del icke anledning att yrka afslag å ifrågavarande paragraf af Utskottets förslag.

*Ny diknings-
lag.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande paragrafen och dels afslag derå; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 2.

Bifölls.

§ 3.

Herr Odelberg: Jag får börja med att säga, att jag icke kommer att framställa något yrkande; men då jag förmodar, att de anmärkingar, som göras mot föreliggande lagförslag i dess särskilda paragrafer, komma att vid blifvande behandling i Högsta Domstolen och Lagberedningen tagas ad notitiam till den kraft och verkan de kunna hafva, så tillåter jag mig att framställa sådana anmärkingar, der anledning dertill synes mig förekomma. Jag får då med afseende å den nu föredragna paragrafen uttrycka min mening, att jag icke finner den fullständig. Här afhandlas, huru delegare i samfäld mark skola dela kostnaden för dike. Jag finner dock hvarken i denna eller föregående första paragraf tydligt uttryckt, hvad jag önskar måtte vara klart och bestämdt stadgadt i lagen, att nemligen alla, som ega del i den mark, för hvilken gemensamt dike göres, skola vara skyldige att deltaga i dikningen. Icke heller är här tydligt uttaladt, huru långt en ofvan

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

liggande delegare i sådan mark, genom hvilken afloppsdikey gräfvades, skall vara förpligtad att följa med sitt deltagande. Båda dessa saker kunna möjligen afgöras enligt föregående eller efterföljande paragrafer; men meningen är icke så klart och tydligt uttryckt, att icke ganska många tvister kunna derigenom föranledas. Om det äfven må medgifvas, att en skarpsinnig jurist bör kunna tolka 1:sta paragrafen på sådant sätt, att något tillägg till nu föredragna 3:dje paragraf icke behöfver göras, så ber jag dock, att man måtte taga i betraktande, att det icke är jurister, som i första hand skola afgöra här ifrågavarande tvister, utan landtmätare eller landtbruksingeniör jemte gode män. För desse domare anser jag nödvändigt, att lagen innehåller så klara och tydliga föreskrifter, att någon tvekan icke kan uppstå. Jag skulle önska, att 3:dje paragrafen måtte erhålla följande lydelse:

“Delegare i samfällighet eller i sådan mark, för hvilken ett gemensamt afloppsdikey hållas bör, skola uti dikningsskyldigheten och dikets framtida underhåll deltaga efter thy hvar och en del i den mark eger, för hvilken diket göres.

Ofvan liggande kan dock ej förpligtas deltaga i dikningskostnad öfver nedan liggande jordinnehafvares egor längre än som erfordras för möjligheten att till nedan stadgade djup af 4 fot afdika dess egor.”

Jag anser, att nu upplästa andra moment är så mycket nödvändigare att tillägga, som jag vid samtal här i Kammaren med åtskilliga personer hört sägas, att man är i ovisshet om, huruvida icke den som ligger högst upp på ett afdikadt fält, bör deltaga i dikningen genom hela fältet, huru långt än diket må gå. Och då således äfven bland representationens egna medlemmar tveksamhet kunnat uppstå, huru lagen i detta afseende bör tolkas, har jag trott ett sådant tillägg vara af behofvet högeligen påkalladt. Jag har, såsom sagdt, icke annat yrkande att framställa än bifall till Utskottets förslag; men jag har önskat att få dessa mina anmärkningar till protokollet upptagna.

Herr von Gegerfelt: Ehuru den siste talaren icke gjort något yrkande, anhåller jag dock att i korthet få besvara de anmärkningar han framställt. Han har medgifvit, att en jurist bör finna lagen tillräckligt tydlig för att tolka densamma. Med detta erkännande är jag till en början nöjd; ty en lag bör icke vara en undervisande afhandling eller öfverfyllas med reglementariska föreskrifter. Jag skall dock tillse, huruvida icke äfven de, som icke äro jurister, men dock hafva sakkännedom i förevarande ämne, torde kunna af lagens innehåll finna, att alla, som hafva del i den mark, hvilken genom dikningen förbättras, skola vara skyldiga att deltaga i densamma. Det förekommer nemligen i första paragrafen, att “dikningsskyldigheten skall fördelas efter thy en hvar af dikningen nytta hemtar.” Det heter vidare i 9:de paragrafen:

“Vill någon, utan att sin talan genast till Rätten instämma, hafva fråga pröfvad, som angår dikning, hvaraf annans rätt är beroende, söke hos Konungens Befallningshafvande förordnande

för statens landtbruksingeniör, landtmätare eller annan lämplig person att vid syn på stället ärendet handlägga, och bifoge upp-^{Ny diknings-}gift å dem, hvilka ega i saken del.“^{lag.}
(Forts.)

Slutligen innehåller 11:te paragrafen:

“Finna förrättningsmännen, att frågan rörer annan, än den, som blifvit kallad eller vid förrättningen eljest är tillstädes, varde förrättningen för nämnde sakegares inkallande, såsom i 9 § sägs, till annan dag uppskjuten.“

Jag vågar påstå, att i dessa nu anförda paragrafer det syfte, som Herr Odelberg önskat framhålla, är så tydligt uttaladt, att ingen gerna kan derom misstaga sig. Hvad åter angår det föreslagna tillägget om, huru långt en ofvan liggande skall deltaga i dikningskostnad öfver nedan liggande egor, så är denna anmärkning besvarad genom den i lagen uttalade allmänna grundsatsen, att en hvar skall deltaga efter som han har nytta af dikningen. Der vattenafledningen genom diket upphör att verka till förmån för den ofvan liggandes jord, der upphör också dennes skyldighet att deri deltaga. Detta kan visserligen tekniskt uttryckas på det sätt Herr Odelberg föreslagit, men tekniska uttryck äro ej vanliga i lag. I gällande lag stadgas, att ingen får uppdämma vatten så att derigenom skada förorsakas ofvanför liggande egor, och man har icke ansett nödigt att i några tekniska termer uttrycka, huru detta skall beräknas. Jag tror mig härmed hafva besvarat de af Herr Odelberg gjorda anmärkningarne och får för min del anhålla om bifall till förevarande paragraf.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag tror, att den siste talaren just genom sitt yttrande ådagalagt behörigheten af Herr Odelbergs anmärkning om angelägenheten af att ett sådant stadgande införes i lagen, på det den mening, som äfven den ärade talaren uttryckte, måtte klart och tydligt i sjelfva lagen igenfinnas. Detta är en ofullkomlighet, som förefans äfven i det af förra Riksdagens Lag-Utskott afgifna förslaget, men jag föreställer mig, att denna olägenhet kommer att reda sig i praktiken, i synnerhet om man tager hänsyn till de föreskrifter, som förekomma i 12 § om hvad förrättningsmännen hafva att iakttaga. Jag tror således icke, att det är någon fara vid att nu antaga den förevarande paragrafen, sådan den här är föreslagen.

Öfverläggningen förklarades slutad och paragrafen bifölls.

§ 4.

Herr Odelberg: Ehuru jag icke heller vid denna paragraf ämnar framställa något yrkande, skulle jag dock önska, att den vid en blifvande pröfning på annan ort måtte erhålla en något förändrad lydelse. Här talas om, huru dikningsskyldighet skall på ett visst sätt bestämmas. Jag anser för min del, att denna paragraf handlar blott om dikets storlek och icke om dikningsskyldighet, hvarmed jag förstår den ene eller andre delegarens

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

skyldighet att i större eller mindre mån deltaga i kostnaden för dikets upptagande. Jag kan således icke finna det riktigt, att man här begagnar uttrycket "dikningsskyldighet." Vidare heter det här, "att den mark, för hvilken dikas skall, må kunna torrläggas till fyra fots djup, der det ske kan och delegarne ej anorlunda åsämjas." Herr vice ordföranden i Lag-Utskottet yttrade vid en föregående paragraf, att de anmärkningar, som hushållningssällskapen framställt mot det af förlidet års Lag-Utskott afgifna förslaget, blifvit af det nuvarande Lag-Utskottet pröfvade och till en viss grad följda i det här framlagda förslaget. Jag ber att få nämna, att, hvad beträffar det i denna paragraf förekommande ordet "torrlägga", vet jag, att Stockholms läns hushållningssällskap vid behandlingen af denna fråga enhälligt ansåg, att denna term icke lämpligen borde här begagnas. Jag skall i korthet anföra skälen dertill. Ändamålet med dikning är naturligtvis att i sådan mån torrlägga mark, att odling derå kan verkställas; men torrläggning kan under vissa förhållanden alldeles icke ega rum, till det djup åtminstone, som här är ifrågasatt. Det kan således icke vara rätt att såsom en fordran uppställa hvad som icke öfverallt är möjligt att utföra. Det kommer någon gång i fråga att afdika sankta trakter och sådana, der det finnes källor i botten; och den som känner till sådan mark vet mer än väl, att man må dika huru djupt och tätt som helst, kan man dock icke torrlägga den; ty sådan mark består vanligen af dyblandad sand eller blott dy, hvilken såsom en svamp suger i sig den fuktighet, som tränger in nedanifrån. Den kan således icke torrläggas, men den kan afdikas liksom all annan jord till det i fråga varande djupet. Om dikningen medför det åsyftade ändamålet eller icke, kan icke på förhand bestämmas. Emellertid lär man väl icke vid dikningsskyldighetens bestämmande böra fordra något annat eller mera än hvad som kan verkställas. I paragrafen heter det visserligen: "der så ske kan och delegarne ej anorlunda åsämjas"; och dessa ord har man väl förstått sålunda, att de böra hänföras till ordet "torrlägga." Men jag för min del hänför dem till orden "till fyra fots djup," och det är i så fall äfven ganska riktigt att de stå der; ty det kan inträffa, att man vill afdika en mark, som är så lågt belägen i förhållande till angränsande vatten, att det vore alldeles gagnlöst att afdika den till fyra fots djup. Dessa ord hänför jag således helt och hållet till stadgandet om djupet. Då jag på dessa grunder icke kan godkänna det ord, hvarmed paragrafen börjar, och icke heller termen "torrlägga", har jag affattat ett förslag till förändrad lydelse af denna paragraf, nemligen:

"Storleken af aflopsdike skall så bestämmas, att den mark, för hvilken diket afses, må kunna afdikas till 4 fots djup, der det — — — lämpligt prövas.

Herr von Gegerfelt: Beträffande den siste talarens anmärkning emot uttrycket *dikningsskyldighet*, får jag fästa uppmärksamheten på, att detta ord afser både skyldighet att hålla dike till viss storlek och att i kostnaden därför deltaga. Hvad åter

angår frågan, huruvida ordet *torrläggning* eller *afdikning* bör be- Ny diknings-
lag.
(Forts.)
gagnas, har så väl under diskussionen, som inom hushållnings-
sällskapen de mest skiljaktiga meningar gjort sig gällande, så
att Utskottet icke kunnat på blott auktoritet stadga sin åsigt i detta
afseende. För min del vågar jag påstå, att dessa begrepp äro i
dagligt tal fullkomligt liktydiga; men granskar man närmare deras
betydelse, stå de i det förhållande till hvarandra, att *torrlägg-
ningen* är ändamålet och *afdikningen* medlet därför. Man afdikar
nemligen marken för att få den torrlagd. Nu är det klart, att
diket måste göras något djupare än det undre lagret, som skall
torrläggas; skilnaden utgöres nemligen af vattenytans vanliga
djup i diket, men denna skilnad är obetydlig, och skulle man der-
af draga en slutsats i afseende å dikets djup, skulle det möjligen
leda derhän, att torrläggningen bestämdes något mindre än här
blifvit gjordt; men derom är icke någon anmärkning framställd.
Jag tror, att torrläggning är det rätta ordet. I alla händelser
torde det böra kvarstå; ty det är icke af vikt, att någon ändring
deri sker.

Herr Nordénfelt, Leonard Magnus: I motsats till den siste
talaren och lika med Herr Odelberg får jag lägga särdeles vikt på, att
detta ord *torrläggning* borttages; ty det är det mest sväfvande ut-
tryck, som kan väljas, och måste leda till oupphörliga stridigheter.
Man förutsätter vid begagnande af detta ord, att det är vattenytans
höjd, som skall vara bestämmande för dikets djup; men vatten-
ytan förändras när det regnar; den ena dagen finnes det icke
något vatten i diket, men den andra kan det stå 4 å 5 fot högt.
Till hvad djup är det då, som marken skall afdikas? Efter orda-
lydelsen skulle diket läggas så djupt, att högsta vattenytan komme
4 fot under den afdikade marken, men det torde icke vara lag-
stiftarens mening. Herr Odelberg har föreslagit, att marken skall
afdikas till visst djup, och då vet man åtminstone hvad som
menas. För att undvika en mängd rättgångar, som måste
föranledas af detta uttryck, hvilket dessutom är alldeles nytt i
vår lagstiftning, tager jag mig friheten förena mig med Herr Odel-
berg och yrkar proposition på bifall till hans förslag.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag tror icke någon vatten-
rättskomité eller Lag-Utskottet har glömt, att det kan komma
regn och att, om det regnar, vattnet ökar sig i dikena. Vore
icke detta händelsen, behöfde man icke några diken. Man har
derföre den förhoppning, att, då vattnet kommer i dikena, det
skall rinna bort.

Hvad ordet *torrläggning* angår, så om det också icke före-
kommer i vår lagtext för närvarande, tror jag likväl, att hvar
och en begriper hvad som dermed menas; och, såsom den näst
siste talaren yttrade, derigenom har man uttryckt ändamålet, som
åsyftas, och icke medlet. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, samt Herr Grefven

Ny diknings-
lag.
(Ports.)

och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande paragrafen och dels af Herr Nordenfelt, att paragrafen skulle antagas med följande förändrade lydelse för dess första moment: "Storleken af afloppsdikey skall så bestämmas, att den mark, för hvilken diket afses, må kunna afdikas till 4 fots djup, der det — — — lämpligt pröfvas."

framstälde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till paragrafen och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

§ 5.

Herr Gahn: Det förefaller mig, som i denna paragraf hade blifvit fäst allt för liten hänsyn till dens fördel "*som dike tarfvar*." Här står nemligen endast, att dike skall läggas på sådant ställe, att det åstadkommer "minsta olägenhet för den, genom hvars jord det går;" således utan afseende på, om detta kommer att medföra mångdubbel kostnad för den, som har behof af diket. Jag skulle tro, att man borde i denna paragraf äfven föreskrifva, att diket skall läggas så, att icke kostnaden för den, som behöfver detsamma, blir större, än om det lägges på ett annat ställe, der det åstadkommer mindre olägenhet.

Jag har emellertid icke något yrkande att göra, ty då Kamraren beslutit att bringa till antagande denna lag i sin helhet, vore det olämpligt att nu på fri hand söka åstadkomma några förändringar i dess särskilda paragrafer.

Grefve Mörner, Carl Görän: Efter mitt förmenande är en ökad kostnad en ganska stor olägenhet vid utförande af ett arbetsföretag. Jag förmodar således, att man vid tillämpningen af föreskrifterna i denna lag icke skall underlåta att taga en så vigtig sak i betraktande.

Herr Gahn: Jag finner, att jag blifvit missförstådd af den siste talaren. Jag har nemligen påpekat, att i denna paragraf står det: "varde derom så förordnad, att ändamålet af diket med minsta olägenhet för den, genom hvars jord det går, vinnas må." Jag uttalade den önskan, att detta stadgande icke borde vara så ovilkorligt som det nu förefinnes, utan att äfven någon hänsyn bör tagas till den, "som dike tarfvar," så att icke kostnaderna blefve för honom mångdubbelt större, än de borde vara. Det är alldeles gifvet, att, om en ofvan liggande mark kan beredas aflopp på 2:ne vägar, hvilket ofta är fallet, t. ex. såväl genom ett nedan liggande åkergräde, som genom en hagmark, så medför diket eller afloppsgrafven "minsta olägenhet för jordegaren", om det upptages genom den icke odlade marken, men i så fall kan likväl hända, att det erfordras vida längre och djupare samt blir mångdubbelt kostsamare, än om det linge framgå genom åkerjorden.

I sådant fall är enligt mitt förmenande icke rätt, att dikets läge bestämmes endast med hänsyn till minsta olägenheten för den jordegare, som tillsläpper jorden, utan att afseende äfven bör fästas vid kostnaden. Den första komitén hade tänkt på detta.

Herr von Gegerfelt: Jag anser mig böra tillkännagifva, att jag inom Lag-Utskottet hyste sympatier för Herr Gahns åsigt, att den öfverliggande egarens rätt uti förevarande hänseende borde bättre tillgodoses, så att han icke skulle få vidkännas allt för öfverdrifna kostnader. Utskottet var likväl i allmänhet af den åsigt, att den för hvars räkning diket anlägges, borde så vidt möjligt underkasta sig deraf härflytande olägenheter, hvilka deremot icke borde drabba den nedanför liggande, som icke egentligen har någon nytta af diket. Jag ansåg emellertid frågan icke vara af den vikt, att jag ville reservera mig, helst vid tillämpningen frågan torde reda sig, efter hvad som billigt synes, och ordalagen äro så affattade, att de allt för väl medgifva en sådan tillämpning.

Grefve Mörner, Oscar: I denna paragraf står visserligen, att dike skall anläggas så, att ändamålet af detsamma "med minsta olägenhet för den, genom hvars jord det går, vinnas må"; men häraf följer, efter min tanke, alls icke, att det skall anläggas på det sätt, att större olägenheter eller kostnader, än som äro nödvändiga, skola uppstå för den, som söker dikning; ty hvad skall man då med desse föreslagne synemän, med deras åliggande att efter noga undersökning, ibland annat, äfven bestämma om dikets sträckning; utan detta stadgande afser en antydning, att något afseende skall fästas på den nedanför liggande jordegaren, som, då han får vidkännas servituten att uppoffra sin jord, bör hafva något ord med i laget angående dikets riktning.

Jag yrkar bifall till Utskottets betänkande.

Herr Odelberg: Jag tror icke, att någon olägenhet kan uppstå af detta stadgande; ty, såsom redan är sagdt, dikets läge och storlek skall i händelse af tvist bestämmas af kunnige personer, och det kan aldrig sättas i fråga, att desse personer skulle kunna förlägga diket på annat ställe, än der naturen anvisar, att vattnet skall gå. Öfverallt der vattenafledning erfordras, har naturligtvis aflopp för vattnet funnits förut, ehuru detta gått i många krokor eller icke varit så djupt, som är erforderligt o. s. v., och man måste väl tilltro synemännen att hafva förstånd, hvar diket skall läggas. Jag anser snarare stadgandet vara öfverflödigt.

Hvad beträffar 2 mom. af denna paragraf, får jag för min del förklara, att jag icke anser det vara det bästa uttrycket för hvad man här vill säga. Med vattendränkt mark förstår jag en mark, som under vissa tider af året lider af öfversvämning, innan den blir afdikad. Det är likväl icke från sådan mark som det är att befara öfversvämning, och äfven om sådant skulle ega rum, är det väl den nedanför liggande, som i sådant fall får skylla

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

sig sjelf. Att emellertid något stadgande bör finnas i lagen angående skada genom öfversvämning, är fullkomligt riktigt; men sådan öfversvämning förekommer endast, om jag aftappar en förut varande vattensamling, ett kärr eller en sjö, som ligger i ändan på den afdikade marken, och om detta sker så hastigt, att vattnet kan flöda öfver den nedanför liggande marken. Jag har derföre velat åt detta moment gifva följande lydelse:

“Uttappning eller sänkning af sjö eller annan vattensamling må ej ske så, att skada genom öfversvämning eller annorledes uppkommer.”

Herr Caspersson: Då det är fråga om afdikning, är det gifvet, att hvar diket skall gå fram beror på läget och markens lutning, och i fråga om en förändring i dikets läge, kan således endast en mycket liten skilnad ega rum, ty det är i allmänhet på förhand bestämdt. För öfrigt tror jag, att man emot den befarade olägenheten af denna paragraf har ett skydd i 12 § 3 mom. af denna lag, der det stadgas, att synemännen, derest förening icke kan åstadkommas, skola afgifva utlåtande, hvaruti bestämmes, “huru med afseende å nyttan af dikningsföretaget arbetet och kostnaden bör beräknas, fördelas eller jemkas.” Det är emellertid alldeles tydligt, att man icke, för att tillfredsställa den ena eller andra parten, kan gå ifrån hvad naturen genom markens lutning har bestämt för dikets läge.

Hvad sista mom. af denna paragraf angår, får jag fästa uppmärksamheten på, att sådana öfversvämningar kunna uppkomma icke allenast genom aftappning af sjöar, kärr och mossar, utan äfven genom tillfälliga vattensamlingar. På Öland består mellersta delen af ön utaf kalkberg, och när snön smälter om våren, uppstå stora olägenheter, oberoende af all dikning. Det är gifvet, att för sådana af naturen sjelf åstadkomna öfversvämningar kan icke någon enskild person göras ansvarig. Skulle nu en jordegare söka att genom afdikning afleda detta vatten från sina egor på grannes mark, är 2 mom. af denna paragraf på ett sådant förhållande tillämpligt.

Jag får derför vördsamt yrka bifall till denna paragraf, sådan den samma blifvit af Utskottet föreslagen.

Öfverläggningen förklarades slutad och paragrafen bifölls.

§§ 6 och 7.

Biföllos.

§ 8.

Herr Odelberg: Om denna paragraf skulle blifva lag, kommer den troligen att föranleda en massa processer och sådana, som ingen domstol kan slita i de flesta fall; ty att bevisa den skada eller förlust, som en öfverliggande jordegare kan hafva af

bristande dikning nedanför, är nära nog omöjligt. Det är försummad tid om våren med såningen, öfversvämning, som i viss mån försvårar möjligheten att åtkomma skörden vid bergningstiden, och mångahanda andra sätt, hvarpå en sådan skada kan uppkomma, och jag skulle anse det vara högst olyckligt, om man skulle vara beroende af lagens åtgärd att få ersättning för skadan. Jag anser det alldeles nödvändigt, att den öfver liggande må hafva rättighet att, sedan den nedanför liggande, som har dikningsskyldigheten, blifvit tillsagd att bättra hvad som brister, verkställa på den tredskandes bekostnad det arbete, som erfordras. Detta är i närmaste öfverensstämmelse med Grefve Horns förslag; men då han velat sätta till ett särskildt moment till denna paragraf om denna rätt för den öfver liggande, kan jag icke fullt deri instämma. Jag anser det nemligen följa af sig sjelft, att skadan skall ersättas, som en tredskande dikningsskyldig har förorsakat; derom behöfver enligt min tanke icke något i lag stadgas, men deremot behöfves ovilkorligen ett stadgande, att den, som befarar, att skada kan uppstå af en annans försumlighet, må ega rätt att på dennes bekostnad låta verkställa arbetet. Enligt min åsigt borde denna paragraf derföre hafva följande lydelse:

“Försummar den, som dikningsskyldigheten åligger, att hålla dike i giltigt stånd och bättrar han ej skyndsamt derå befunnen brist, då han tillsagd varder, vare den öfverliggande, som skada af försumligheten lida kan, berättigad att arbetet på den försumliges bekostnad låta verkställa“.

Grefve Horn: Jag är till en del förekommen af den siste värde talaren. Såsom af Utskottets betänkande synes, har jag vid denna paragraf afgifvit en reservation i det syfte, att icke en sakegare skall vara beroende af en tvistig granne och få sin jord skadad till följd af grannens försumlighet att diket bättra. Denna reservation skulle jag vidhållit, om icke lagen fått en sådan utgång i Andra Kammaren; men jag skall nu icke yrka bifall till den samma, emedan jag önskar, att lagen måtte gå igenom, äfven sådan den är, och jag hoppas, att i den blifvande lagen angående utsökningsväsendet och verkställighet af beslut m. m. måtte komma att inflyta såväl ett stadgande i likartadt syfte med detta, som äfven en föreskrift om verkställighet af första domstols beslut i frågor af den beskaffenhet, som i 15 § af denna lag sägs, eller då dikningsskyldighet blifvit någon ålagd, i afseende hvarå jag jemväl afgifvit min reservation. Jag tror, att tiden icke är långt aflägsen, innan vi få en ny utsökningslag, och hoppas, att den kommer att meddela nödiga föreskrifter i dessa afseenden.

Herr von Möller: Grefve Horn har förklarat sig icke vidhålla sin reservation blott på den grund, att Andra Kammaren antagit lagen i sin helhet. Jag kan icke annat än förvåna mig deröfver, ty jag tycker, att denna reservation hade varit förtjent att i alla hänseenden vidhållas. Herr Odelberg har redan yttrat sig öfver densamma, och jag skall derföre icke vara vidlyftig;

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

men jag anser, att, åtminstone för de landsorter, der vi hafva en mera kultiverad jord och der vi ega bestämmelser, hvem som skall upprensa nedanför liggande dike, det är just det svåraste att kunna *förmå* en tredskande granne att fullgöra sin skyldighet i detta afseende. Antag t. ex. ett markelag, der vid laga skifte några personer fått sina skiften på en sank mark, dock med vilkor att hela markelaget skall underhålla afloppsdiken, och då man vet, att det kan vara 10 å 20 delegare i detta dike, beror alltså på deras ordentlighet att hålla diket i laggildt skick alla de öfriges skördar. Mig synes, att här i denna § borde vara ett stadgande, att jag kan skydda mig för skada genom att sjelf få verkställa arbetet på den försumliges bekostnad. Jag kan icke, fastän Andra Kammaren antagit hela lagen, yrka annat än återremiss. Utskottet kan bättre än någon af oss formulera denna paragraf, och jag är öfvertygad, att, när densamma återkommer till Andra Kammaren, det icke skall finnas någon jordbrukare, som icke finner ett sådant stadgande både behöfligt och rättvist.

Jag yrkar alltså återremiss.

Herr von Gegerfelt: Den i förevarande paragraf omhandlade fråga är ovilkorligen ganska tvistig, och synnerligast torde tvisten gälla mellan de s. k. praktiska männen och juristerna. Det är obestriddigt, att det kan vara mycket viktigt för en person att utan omgång och föregående pröfning få gå in på en annans egor och bättra, hvad som erfordras. Men man skall betänka, att det kan vara tvistigt huruvida något verkligen är försummadt å den andra sidan. Detta måste någon myndighet först afgöra, innan verkställandet kan ega rum. Går man åter egenmäktigt in på andras egor, kan sådant föranleda icke blott rättgångar utan äfven våldsamma uppträden. Den ene säger, att hans granne varit försumlig i sin dikningsskyldighet, hvaremot denne säger, att han icke gjort sig skyldig till någon försumlighet. Det blir i sådant fall den enes anspråk emot den andres, och näfrätten kan då komma att få afgöra, hvilken som har rätt. Jag tror, att det i allmänhet vid tvistiga rättsförhållanden är bättre, att vederbörande myndighet får på förhand afgöra hvad som är rätt, än att hvar och en tager sig sjelf rätt. Utskottet har föreställt sig, att fruktan för att sedermera åläggas att ersätta kostnaden, skulle vara tillräckligt verksam mot försummelse i detta fall. Deremot har väl blifvit sagdt, att den skada, som genom dylik försummelse möjligen tillskyndas, icke kan mätas. Det är möjligt, att detta kan falla sig svårt efteråt, men om jordegaren tillkallar synemän, så kunna desse dock i allmänhet bestämma skadan. Om desse nu uppskatta den riktigt, kan jag icke säga; men att de i de flesta fall kunna det, derom är jag öfvertygad. Jag anser det således icke vara skäl att göra ändring i denna paragraf och yrkar derföre bifall till densamma.

Herr Gahn: Utan tvifvel är det af yttersta vigt att få en försummelse af ifrågavarande beskaffenhet hastigt afhjelpat. Om man

ock i afseende på anläggandet af nya diken kan underkasta sig den tidsutdrägt, som genom lagförslaget antagande skulle uppstå till följd af den långsamma procedur, som här är i fråga, är det deremot af största vigt, att i en sådan lag intagas föreskrifter, hvarigenom bristfälligheter i en redan befintlig dikning kunna så hastigt som möjligt undanrödjas. Detta kan dock icke genom den förevarande paragrafen åstadkommas. Man synes här tänkt sig, att, om man blott ser till, att den som skada lider får den ersatt, så vore allt väl bestäldt och inga svårigheter vore att få densamma uppskattad. Men jag vågar påstå, att det i många fall är omöjligt att kunna uppskatta den skada, som af den uraktlåtna dikningsskyldigheten uppstått. Jag vill anföra ett exempel från en skogsart med nordligt läge, hvarest frostsador ej äro sällsynta. Det är ju vanligen om våren, vid snösmältningen, som det är af största vigt att diken äro i ordning för att kunna afleda det då ymnigt tillströmmande vattnet, och då försummelse i detta afseende förorsakar öfversvämning. Jag har ett rågfält, som i följd af en sådan försummelse blir satt under vatten några dagar. Är icke då effekten af en sådan försummelse gifven? Rågen hämmas i sin utveckling, kommer senare i växten och senare till mognad. Så inträffa frostnätter just då utsädet, tillbakasatt i sin växtlighet, befinner sig i den för frostsada farligaste perioden af sin utveckling. Är det då icke gifvet, att jag har fått min rågskörd förstörd, just till följd af försummelsen? Samma förhållande om jag genom bristande undandikning nödgas uppskjuta min vårsädsådd. Men tron I, mine Herrar, att några synemän skola våga säga, att skadan inträffat endast till följd af grannens försumlighet att fullgöra sin dikningsskyldighet, eller att någon domstol skulle vilja döma honom att ersätta hela min felslagna skörd, eller tilltro sig kunna beräkna huru stor del gått förlorad genom hans förvållande? Afgörandet af skadornas storlek blir i dylika fall alltid ytterst svår, äfven om frosten icke tillkommer. Der skulle tillkomma en så oändlig mängd af faktorer, att jag icke tror, att någon domstol, åtminstone i de flesta fall, skulle kunna afgöra detta. Är det då icke mycket mera klokt att gå den vägen att, så vidt möjligt är, söka undanrödja sådana olägenheter.

Den första vattenrättskomitén har tänkt sig saken så, att de på orten utsedde synemän skulle ega beslutanderätt i dylika frågor och att desses beslut skulle genast gå i verkställighet, hvarefter parterne finge vid vederbörlig domstol tvista om hvem som skulle vidkännas kostnaderna. Det är ju icke frågan, om upprensningen af ett dike är behöflig eller icke, som kan anses så tvistig, utan hvem som skall bekosta den. Det förra bör ske genast för att förekomma skada, men om kostnaden må man gerna tvista i 10 år, utan olägenhet. På sådant sätt skulle den, som befarade skada, få af synemännen intyg om försummelsen samt kunna vidtaga de åtgärder, som erfordrades för att skydda sig för skadan, hvarefter omkostnaderna finge vid domstol afhandlas.

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

Jag förenar mig med dem, som yrkat, att förevarande paragraf måtte till Utskottet återremitteras.

Grefve Mörner, Carl Göran: De talare, som yrkat återremiss af nu föredragna paragraf, tyckas hafva med särdeles välvilja omfattat det förslag till förändrad lydelse af paragrafen, som af en reservant blifvit afgifvet. Jag anhåller därför att få egna min uppmärksamhet åt detta förslag och fråga, om det uppfyller rättvisa och billiga fordringar. Enligt nämnda förslag skulle paragrafen erhålla ett tillägg af följande lydelse:

“Försummar dikningsskyldig att dike upprätta eller bättra, ege sakegare att arbetet på den försumliges bekostnad låta verkställa.”

Sakegaren skulle således blifva både domare och exekutor i egen sak! Är det väl rimligt att påstå, att, derfore att den ene tycker att den andre försummat sin skyldighet, skall han ega rättighet att utan vidare gripa in och gräfva på den andres mark. Mig synes, att Utskottets förslag, att man skall säga till först, icke är för mycket begärdt. Hvad man yttrat om den öfverklagade långsamheten i den procedur, som här är föreslagen, tror jag icke har något att betyda, om man behagar se efter, hvad paragrafen verkligen innehåller, och icke går det med en viss blygsamhet förbi. Der står: “Försummar den, som dikningsskyldigheten åligger, att hålla dike i giltigt stånd” — här är således fråga om ett redan befintligt dike — “och bättrar han ej skyndsamt derå förefunnen brist, då han tillsagd varder” etc. Jag tror icke, att man kan komma längre, och är den försumlige parten jordegare, vore väl besynnerligt, om icke hans jordegendom skulle vara så mycket värd, att den kunde lemna ersättning för den skada och förlust, som genom hans försumlighet uppstått för en annan. Här är för öfrigt blott fråga om en rensning af ett redan befintligt dike, och då vore väl icke så farligt, om det dröjde några dagar, innan diket blef upprensadt. Jag tror att man bör se saken sådan den är och icke måla för sig sjelf på väggarne några fantastiska skräckbilder.

Herr vice Talmannen: Flere af de talare, som yttrat sig, hafva haft olika åsikter om hvilken den lämpligaste lydelse af ifrågavarande paragraf skulle vara. De hafva ansett att, oaktadt deras från Utskottet skiljaktiga åsikter, det icke finnes annan utväg än att bifalla Utskottets förslag. Somliga hafva dock yrkat återremiss. För mig vill det synas, som om den lämpligaste formen här vore, att de, som önska att denna paragraf måtte erhålla en annan lydelse än den af Utskottet föreslagna, förena sig om ett ändringsförslag, och att detta göres till föremål för Kammarens beslut, samt att sedermera, om detta afviker från det beslut, Andra Kammanen fattat, en sammanjemkning vore att från Utskottet förvänta. Jag är för min del icke nu beredd att formulera detta förslag, men jag har velat framställa den åsigt, att ett förslag här kan antagas, och om det blir olika med det beslut, Andra Kammanen fattat, återstår alltid sammanjemkningsrätten för Utskottet.

Jag medgifver befogetheten af Grefve Mörners anmärkning, men jag ber få framhålla, att i gällande lag angående stängselskyldighet finnes en föreskrift, som torde vara tillämplig i detta fall. 22 § i nämnda lag lyder sålunda: "Försummar den, som hägnads-skyldig är, att å tid, som i 17 § sägs, hafva sin hägnad i giltigt stånd och bättrar han ej skyndsamt derå befunnen brist, då han derom tillsagd varder; stånde sjelf den skada, som å hans egor genom försummelsen vållas, och ersätte all den skada och förlust som deraf tillskyndas annan, mot hvilkens egor han pligtig var att hägnaden hålla. Bättrar han ej utan dröjsmål efter skedd tillsägelse, och vill granne, som af försummelsen lida kan, bristen sjelf bota eller bota låta; kalle då två ojäfvige män att syn hålla, och njute, sedan bristen af dem vitsordad är, utmätning för kostnaden, då han liter kronofogde eller magistrat derom till. Nöjes den, som hägnaden hålla skall ej deråt, instämme sin talan till Rätten inom tre månader efter utmätningen." Det är således antaget såväl ersättningsskyldighet för den försumlige, som ock rättighet för den, som är lidande, att efter föregående tillsägelse och syn få utföra arbetet mot ersättning för derigenom uppkommen kostnad. Med någon omskrifning kunde samma bestämmelse här införas, men jag har icke uppstått något redaktionsförslag, och om icke heller någon annan har uppstått ett sådant, torde återremiss böra ega rum, på det att, när frågan återkommer från Utskottet, man då kunde hafva paragrafen så formulerad, som pluraliteten anser lämpligt.

Herr von Möller: Den näst siste talaren har kriticerat det af reservanten framställda förslag. Jag har dock icke hört, att någon af dem, som begärt återremiss, hafva yrkat, att paragrafen skall få den lydelse, som reservanten föreslagit, utan de hafva velat hänvisa frågan till Lag-Utskottet under den förmodan, att Utskottet skulle kunna formulera paragrafen. Men med anledning af hvad Herr vice Talmannen här yttrat och då vi hafva en paragraf i lagen om stängselskyldighet, som torde kunna tillfredsställa dem, hvilka yrkat återremiss, samt när man för ögonblicket icke kan sätta sig ned och skriva ett lagförslag i detta afseende, får jag yrka återremiss i den syftning, att Lag-Utskottet ville uppställa en lagparagraf med likartade föreskrifter, som de, hvilka förekomma i den af Herr vice Talmannen upplästa paragraf i stängselförordningen. Finnes deremot någon, som nu kan redigera paragrafen på ett tillfredsställande sätt, skall jag gerna genast rösta för antagandet deraf.

Herr von Koch: Utan att instämma med dem, som yrkat återremiss, men med vidhållande af hvad jag förut yttrat, nemligen att man här i den ställning, hvori frågan nu kommit, endast borde göra sådana anmärkingar, som kunde af Kongl. Maj:t tagas i öfvervägande, i fall han beslutar sig för en kontraposition, vill jag fästa uppmärksamheten vid det stadgande, som förekommer i 7 kap. 10 § i Lagberedningens förslag till Byggningsabalk. Denna

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

paragraf lyder så: "Försummar någon, som dertill skyldig är, att dike eller vattenledning gräfva eller underhålla; gälde skadan, och hafve den, som deraf lida kan, rätt att så förfara, som om bristande hägnad i 5 kap. 14 § sagdt är." Går man nu till 5 kap. 14 §, lyder den sålunda: "Försummar någon att hägnad göra eller bättra inom tid, som i 13 § bestämd eller genom aftal eller annorledes utsatt blifvit; gälde skada, som genom försummelsen sker. Vill den, som af försummelsen lida kan, bristen sjelf bota eller bota låta; kalle två ojäfvige män att syn hålla, och njute, sedan bristen af dem vitsordad är, utmätning för kostnaden, då han liter kronofogde eller stadsfogde derom till. Nöjes den, som hägnaden hålla skall, ej deråt, instämme sin talan till Rätten, inom tre månader efter utmätningen." Nu har emellertid sedermera en ny stängselförordning blifvit antagen, uti hvilken hufvudsakligen samma stadgande, som af Lagberedningen blifvit föreslaget, finnes intaget.

Jag har nu endast velat till protokollet fästa uppmärksamheten vid att det vore lämpligt att, på sätt också Herr vice Talmannen hemställt, göra en hänvisning till den redan gällande stängsellagen eller att uti förevarande paragraf införa ett, med hvad i nämnda lag finnes föreskrifvet, analogt stadgande i afseende på sättet att få skadan botad.

Jag har icke yttrat detta för att få en återremiss utan endast för att få saken uppmärksammas, i synnerhet som jag föreställer mig, att de betänkligheter, som andra talare haft vid denna paragraf, möjligen skulle kunna blifva undanröjda, om det visade sig, att Kongl. Maj:ts uppmärksamhet blifvit fäst på detta sätt att komma från saken.

Grefve Mörner, Oscar: Här har blifvit yrkadt återremiss i ändamål att från Lag-Utskottet få en ny redaktion af ifrågavarande paragraf. Hvad detta angår, ber jag få erinra om att, då en Kammare redan antagit betänkandet, Lag-Utskottet icke kan göra annat än hemställa, att Första Kammaren måtte fatta beslut. En talare har sagt, att, då Lag-Utskottet efter en sådan återremiss inkommer med nytt förslag, någon här i Kammaren skulle kunna föreslå en redaktion, som här skulle antagas; hvar efter och sedan Utskottet fått tillbaka frågan, Utskottet skulle framställa ett sammanjemkningsförslag. Men vid hvilken tidpunkt af riksdagen befinna vi oss? Vi hafva nu påsk, och sedan fördras en tid innan ärendet kan komma från Utskottet, och då detta dessutom för närvarande har ganska mycket att göra, ja, till och med är öfverhopadt af göromål, så är det alldeles icke sagdt, att Utskottet kan genast taga ihop med denna fråga, utan dermed kan komma att dröja temligen länge, och då ärendet slutligen och möjligen sent nog kommer åter in till Kamrarnes behandling, kan måhända åter inträffa detsamma som förra året, eller att man säger att det nu är så föga tid öfrigt, att rådrum ej finnes att egna nödig uppmärksamhet åt detta viktiga ärende, och då kan effekten

af

af detta bråk med återremiss m. m. blifva, att hela saken förfaller. Önskar man nu verkligen framgång åt detta förslag, icke så att man tror, att precis det skall blifva gällande lag, men så att man derigenom bidrager till att frankalla en lag i denna maktpåliggande fråga, då tror jag, att man bör undvika alla åtgärder, som kunna skjuta den å sido. Jag vill derföre icke yrka återremiss utan bifall till Utskottets förslag. Skulle sedan lagförslaget verkligen blifva antaget, sker i alla fall derigenom ingen skada, ty det är så redigeradt, att det alltför väl kan förstås af hvilken som helst. Jag vill icke säga, att det icke skulle vara lämpligt att få ett tillägg i antydda syftning, men erfarenheten skall nog visa, att det kan gå ganska bra det förutan. Förutsätter man hos människorna, att de i allmänhet icke vilja göra hvad de skola göra, då blir det svårt att skrifva lagar, som äro nog kraftiga att tvinga dem dertill; men antager man, att det finnes någon billighetskänsla hos svenska allmänheten, torde denna lag uppfylla alla fordringar. Jag vågar derföre i sakens närvarande skick tillstyrka bifall äfven till denna paragraf.

Grefve Horn: I likhet med den föregående talaren är jag af den åsigt, att, om Kammaren beslutar sig för återremiss af denna paragraf, Utskottet icke har annat att göra än återsända ärendet med begäran, att Kammaren ville fatta beslut. Jag hade trott, då jag sista gången yttrade mig, att, om vi besluta ett tilläggsstadgande till denna paragraf, på sätt jag i min reservation föreslagit, sådant möjligen skulle kunna vålla, att lagförslaget komme att falla. Men då jag hört af Herr vice Talmannen, att så icke behöfde blifva förhållandet, utan att en sammanjemkning af Utskottet kan ega rum, vore jag mycket för att rösta för det förslag, som han framställt. Jag tror, att det är af synnerlig vigt att få ett tillägg i den syftning, som jag inom Lag-Utskottet framställt, just för att skydda den jordegares rätt, som kan lida af en trätgurig grannes försumlighet. Då det lär gå för sig att få en sammanjemkning, anhåller jag om bifall till min reservation, och i sådant fall kan ju Utskottet inkomma med ett sammanjemkningsförslag, hvilket möjligen kan antagas af båda Kamrarne.

Jag vill emot hvad Grefve Mörner, Carl Göran, anfört göra en liten insaga. Han ansåg, att min reservation var ofullständig i så måtto, att den lidande personen, som vill verkställa en dikning för den försumlige, skulle vara både domare och part. Men jag ber få fästa hans uppmärksamhet på, att min reservation afser ett tillägg till 8 §, der det heter: "Försummar den, som diknings-skyldigheten åligger" etc. Det förutsattes således, att försummelse skall ega rum, innan sakegaren får vidtaga den antydda åtgärden, och att den försumlige blifver tillsagd att bättra. Hvad i öfrigt beträffar anmärkningen mot min reservation, att bevisning skulle vara svår att åvägabringa för den, som lagar för en annan hans dike, tror jag, att det i praktiken får reda sig sjelft. Går en sakegare, som är beroende af en annans dike, och lagar detsamma,

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

utan att taga vittnen på huru det dike är beskaffadt, som skall lagas, får han skylla sig sjelf. Jag förutsätter, att hvarje klok person tager bevis, att diket är i dåligt skick, innan han lagar det; men om, oakadt dessa bevis, grannen icke vill ersätta honom för kostnaden, får i sådant fall den, som lagat diket, stämma honom till domstol, och om han då icke kan styrka dikets bristfälliga beskaffenhet och kostnaden, blir hans käromål ogilladt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Det må ursäktas mig att jag icke kunnat uppfatta den siste talarens förslag så, som han nu sjelf förklarar, att det skulle uppfattas. Jag har nemligen hållit mig till ordalagen i hans förslag, och jag har dervid funnit, att här är fråga om två fall; det ena, eller det som Utskottet har upptagit, nemligen att den, som försummat dikningsskyldigheten, skall ersätta skadan, då han efter tillsägelse icke bättrar förefunnen brist; och det andra, som förekommer i det af reservanten föreslagna tillägg till Utskottets förslag, är efter mitt förmenande och i enlighet med ordalagen i hans förslag, att om den dikningsskyldige försummar att dike upprätta eller bättra, skall sakegare vara berättigad att genast gå åstad och bättra, men afsäger sig med detsamma allt anspråk på ersättning. Så är förslaget skrifvet och så kan det komma att, så vida det antages i föreliggande form, tillämpas, och detta är dock enligt min åsigt icke med rättvisa öfverensstämmande.

Grefve Horn: Med anledning af Grefve Mörners nu senast framställda anmärkning, vill jag endast nämna några ord. Man kan ju förutsätta den möjligheten, att innan jag bättrar den försumliges dike, skada redan har inträffat, och vid sådant förhållande skall han naturligtvis godtgöra denna skada, och derfore har jag ansett att 8 § i denna del bör stå kvar.

Herr vice Talmannen: Då meningarne varit så olika i denna fråga, skall jag försöka formulera ett förslag, som jag anser kunna omfatta de båda hufvudsakliga åsigtterna. 8 § skulle då komma att lyda sålunda:

“Bättrar han ej och vill sakegare, som af försummelsen lida kan, bristen sjelf bota eller bota låta, kalle då två ojäfvige män att syn hålla och njute, sedan bristen af dem vitsordad är, utmätning för kostnaden, då han liter kronofogde eller magistrat derom till. Nöjes den, som diket hålla skall, ej deråt, instämme sin talan till Rätten inom tre månader efter utmätningen“.

Grefve Mörner, Carl Göran: Efter mitt förmenande uppfyller det af Herr vice Talmannen framställda förslag till tillägg i paragrafen icke hvad dermed är afsedt eller att innehålla bestämmelse derom att den, som lider genom annans försummelse att hålla dike i giltigt stånd, skall sjelf på den försumliges bekostnad få vidtaga erforderliga åtgärder för bristernas afhjelpande. Härom finnes intet stadgadt i förslaget, som endast omtalar, huru skadan

skall värderas. Jag anser således, att här bör intagas ett bestämdt stadgande i ofvanberörda syfte.

Ny dikningslag.
(Forts.)

Herr vice Talmannen: Jag ber att ännu en gång få uppläsa det af mig framställda förslag till förändrad lydelse af och tillägg till denna paragraf och tror då, att Grefve Mörner skall finna att deruti verkligen finnes stadgad, att den som lider skada af annans uraktlåtenhet att bättra dike, eger att, med iakttagande af vissa formaliteter, sjelf gå i författning om bristens afhjelpande. Efter orden "Bättrar han icke" förekommer nemligen i förslaget: "och vill sakegaren, som af försummelsen lida kan, bristen sjelf bota eller bota låta, kalle då två ojäfvige män att syn hålla och njute, sedan bristen af dem vitsordad är, utmätning för kostnaden, då han liter Kronofogde eller Magistrat derom till. Nöjes den, som diket hålla skall, ej deråt, instämme sin talan till Rätten inom tre månader efter utmätningen".

Herr Gahn: Jag har yrkat återremiss af denna paragraf, men afstår nu derifrån alldenstund det af Herr vice Talmannen upplästa tillägg till denna paragraf enligt min åsigt är fullt tillfredsställande. Här har blifvit taladt om, att det icke skulle vara så nödvändigt att åstadkomma en snabbare hjälp mot uppstående olägenheter af försummad dikning, emedan man nog kunde förutsätta en sådan rättskänsla hos våra jordbrukare, att de skulle finnas villige att, i de fall då dikningsskyldigheten dem åligger, bättra den brist, som å ett dike kunde förefinnas. Derpå ber jag endast att få svara, att finnes ett sådant tillmötesgående, är ej heller denna nya lag så behöflig, som den nu i allmänhet anses vara.

Det är emellertid, efter mitt förmenande, just den svårighet och den tidsutdrägt, som nu erfordras för att få dikningsfrågor afgjorda och försummelse rättade, som förnämligast framkallat önskan om en ny dikningslag.

Grefve Horn: Jag afstår från mitt förra yrkande och instämmer med Herr vice Talmannen.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats: 1:o att den förevarande paragrafen skulle bifallas; 2:o af *Herr vice Talmannen*, att paragrafen måtte antagas med följande tillägg: "Bättrar han ej och vill sakegare, som af försummelsen lida kan, bristen sjelf bota eller bota låta, kalle då två ojäfvige män att syn hålla och njute, sedan bristen af dem vitsordad är, utmätning för kostnaden, då han liter Kronofogde eller Magistrat derom till. Nöjes den, som diket hålla skall, ej deråt, instämme sin talan till Rätten inom tre månader efter utmätningen"; samt 3:o att paragrafen skulle till Utskottet återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till paragrafen, hvarvid svarades många nej

Ny diknings- jemte några ja, och sedermera proposition på paragrafens anta-
lag. gande med ofvanberörda tillägg, då svaren utföllo med många
(Forts.) ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfver-
vägande.

§ 9.

Bifölls.

§ 10.

Grefve Mörner, Carl Göran: Jag har icke att framställa något yrkande i afseende på denna punkt, men ber att få påpeka, att det icke endast är genom sökandens uteblifvande, som förrättningen kan komma att afstanna, utan att detsamma äfven måste inträffa, om förrättningsmännen icke infinna sig. I de förslag komitéerna afgifvit hafva intagits stadgande med afseende häruppå, och jag vet icke något skäl, hvarföre icke ett sådant bort bibehållas.

Herr von Gegerfelt: I vår Rättegångsbalk stadgas väl huru det skall förfaras då en part uteblifver, men deremot finnes der i detta afseende icke ett ord nämndt beträffande domare och nämnd. Då så är och då de i förevarande lagförslag omnämnde syneman och gode män närmast äro att hänföra till domare och nämnd, torde det icke vara behöfligt att i detta fall stadga något för de förre, då sådant, beträffande de senare, icke ansetts nödigt.

Grefve Mörner: Jag tror att Lag-Utskottet i detta hänseende skulle hafva erhållit en lämpligare jmförelsepunkt, om Utskottet tagit i betraktande hvad i stadgan om skiftesverket i riket sägs rörande landtmätares uteblifvande från förrättning.

Öfverläggningen förklarades slutad och paragrafen bifölls.

§ 11.

Bifölls.

§ 12.

Herr Odelberg: Af samma skäl, som jag vid behandlingen af föregående paragraf omnämnde, vill jag icke heller nu yrka annat än bifall; men jag kan dock icke underlåta att göra en anmärkning, som rör fjerde momentet, hvori stadgas, att förrättningsmännen skola undersöka om dikesjorden bör bortföras eller, i motsatt fall, om godtgörelse till jordegarna bör gifvas. Häri ligger således en förutsättning, att något fall kunde inträffa, då dikesjorden icke borde bortföras. Ett sådant fall kan, efter min åsigt, aldrig inträffa, ty från hvarje dike och i synnerhet då fråga är om afloppsdike bör jorden alltid bortföras. Om den ligger qvar, kom-

mer den nemligen dels att hindra vattnet att framrinna och dels att trycka på dikets sidor, så att dessa derigenom skadas. Således bör fråga aldrig kunna uppstå *om* utan endast *huru* och *af hvem* dikesjorden bör bortföras. Beträffande det senare, eller hvem det tillkommer att bortföra jorden, anser jag ingen annan än jordegaren böra få göra det, ty dels skulle det förorsaka alltför mycket intrång på hans egor, om någon annan än han finge fara dit med dragare och bortföra dikesjorden, och dels kunde vidlyftiga tvister uppstå om hvart jorden borde föras. Derföre synes det mig, att detta moment borde få en annan lydelse, hvarigenom bestämdes, att förrättningsmännen endast skulle ega att utlåta sig derom, huruvida ersättning i hvarje fall bör gifvas till jordegaren för jordens bortförande eller icke och i förra fallet till huru stort belopp. Momentet skulle således komma att lyda sålunda: "Om, och i sådant fall, till huru stort belopp jordegaren bör njuta ersättning för dikesjordens bortförande." Denna ersättning kan naturligtvis blifva mycket olika, allt efter som jorden är af god beskaffenhet, så att den kan föras på nära liggande åkerfält, eller af sämre beskaffenhet, så att den måste köras till längre bort belägna ställen.

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

Herr Caspersson: Anledningen till detta stadgande är, att den jord, som vid upptagandet af ett dike derur uppkastas på sidorna af detsamma, kan vara af mycket olika beskaffenhet. Den kan bestå af mergel- eller dyjord, som är ett värdefullt gödningsämne. I sådant fall bör icke finnas någon allmän bestämmelse derom, att dikesjorden skall bortföras, utan bör det helt och hållet få bero på jordegaren, huru han vill disponera densamma. Ett annat förhållande uppkommer, om jorden består af grus eller småsten och dylika impedimenter. I detta fall bör jorden på bekostnad af den, som upptagit diket, bortföras, och synemännen bestämman ersättningen derför. Då förhållandena således kunna vara så olika, att dikesjorden understundom kan vara till stor nytta och i andra fall åter till stor skada för jordegarna, så bör ett allmänt stadgande om dess bortförande icke finnas, utan det bör öfverlemnas åt synemännen att i hvarje fall bestämman, om ett sådant bortförande bör ega rum eller icke.

Öfverläggningen förklarades slutad och paragrafen bifölls.

§§ 13 och 14.

Biföllos.

§ 15.

Grefve Horn: Mot förevarande paragraf, sådan den lyder i Utskottets förslag, har jag afgifvit min reservation, och jag anser det hade varit önskligt, att ett stadgande i det syfte, nämnda reservation angifver, blifvit paragrafen bifogadt; men då ett så-

Ny diknings-
lag.
(Forts.)

dant stadgande med all säkerhet torde komma in i en blifvande lag angående utsökningsväsendet, vill jag icke vidhålla mitt i reservationen framställda yrkande, utan afstår derifrån.

Öfverläggningen förklarades slutad och paragrafen bifölls.

§ 16.

Herr Gahn: I mitt förra anförande påpekade jag i förbigående, att jag icke kunde finna lagen tillfredsställande i ifrågasvarande hänseende, utan att detta stadgande lätt kunde föranleda till orättvisor. Jag ber nu få något utförligare framlägga mina skäl härför. Utskottet säger i slutet af sin motivering till förevarande lagförslag, att motionären synes huvudsakligen åsyftat att i fråga om äldre eller redan befintlig dikning bibehålla nu gällande stadganden; "men," fortsätter Utskottet, "af föreskriften, att sådant dike, som hittills tjenat till afledning af vatten från annans mark, skulle fortfarande öppet hållas, så att samma mark kunde afdikas till fyra fots djup, blefve dock en följd, att i de fall, der genom öfverenskommelse eller annorledes dikningsskyldigheten vore till mindre mått inskränkt, komme genom berörda föreskrift, på grund hvaraf dike till nämnda djup ovilkorligen kunde påkallas, att föranledas mera betungande dikningsskyldighet, än hittills. Denna olägenhet kunde väl afhjelpas genom ett stadgande i den syftning, att i afseende på diken, som nu finnas, behörigen tillkomna bestämmelser skulle fortfarande lända till efterrättelse; men häraf komme åter att under en lång framtid sannolikt framkallas en mängd rättegångar, hvaruti dikningsskyldigheten skulle göras beroende antingen på tillämpning af nu gällande lag eller ock på en *vanskelig bevisföring om det derifrån afvikande sätt, hvarpå nämnda skyldighet under en mer eller mindre aflägsen förfluten tid varit utgjord och bestämd. Då dessutom icke synes lämpligt eller ens af billighetsskäl påkalladt, att, vid en lagförändring af förevarande natur, åt bestående förhållanden förläna för all framtid en sådan helgd, att derigenom lagförändringens syftemål, dikningsskyldighetens rättvisa fördelning, skulle i väsendtlig mån förfelas*, har Utskottet ansett, att, i öfverensstämmelse med de principer, som vid införande af den nya hägnadslagen blifvit följda, redan upptaget dike borde af den, som förut varit dertill förbunden, fortfarande underhållas allenast intill dess, efter väckt fråga om underhållsskyldighetens fördelning enligt den nya lagens grunder, förändrade bestämmelser i enlighet dermed blefve i vederbörlig ordning meddelade."

Då jag nu jemför dessa motiv med stadgandet i denna paragraf, att redan upptaget dike skall underhållas af den, som nu är dertill förbunden, endast "till dess förändrade bestämmelser derom enligt i denna lag stadgade grunder varda i vederbörlig ordning meddelade," samt vidare att dessa grunder enligt § 1 äro, att dikningsskyldigheten skall fördelas "efter ty, en hvar af dikningen hemtar nytta," så kan jag icke annat finna, än att ett så-

dant skifteslag, som förut åtagit sig för all framtid underhålla en afloppsgraf för någon viss delegares räkning, utan att för sin öfriga jord deraf hemta någon nytta, skulle kunna med stöd af den nya lagen fordra ny fördelning af dikningsskyldigheten och få underhållet af en sådan afloppsgraf öfverflyttadt på den jordegare, som ensam deraf hemtar nytta. Denne har emellertid, så som jag i ett föregående yttrande omnämnt, tagit en vid skiftes-tiden vattensjuk mark såsom fullgod åkerjord, endast under det uttryckliga förbehåll, att ifrågavarande afloppsgraf skulle af skiftes-laget upptagas och underhållas, så att han ej dermed blefve be-tungad. Vore sådant rättvist? Jag vill tillägga, att detta exem-pel icke är någon fantasi, utan att jag verkligen känner sådana förhållanden. Hela lagförslaget är ju grundadt på den princip, att ingen är skyldig till dikning i vidsträcktare mån, än som svarar mot hans nytta af diket, och den synerätt, som skulle komma att behandla ofvannämnda dikningsfråga, läser väl uppenbarligen finna, att det är allenast en jordegare, som af afloppsgrafven nu "hemtar nytta," och följaktligen icke kunna undgå befria de öfrige från framtida underhållet af densamma. Jag har härvid förutsatt, att Utskottet anser uttrycket dikningsskyldighet icke allenast afse ett dikes första upptagande, utan äfven dess underhåll. Det vore mig mycket kärt, om jag af Lag-Utskottet kunde blifva vederlagd i detta hänseende, men vågar icke hysa en sådan förhoppning och tror derföre, att lagen skall kunna föranleda till sådana orättvisor, som jag påpekat; och att mången med mig skall komma att tolka den på samma sätt, derom är jag förvissad.

Herr von Gegerfelt: Jag har i afseende på denna para-graf intet vidare att åberopa, än hvad jag yttrade vid behand-lingen af 1 §. Den innehåller icke något annat, än att de be-stämmelser angående dikesskyldigheten, hvilka blifvit gjorda på grund af hittills gällande lagar, icke skola anses omedelbarligen förfallna genom den föreslagna lagens trädande i kraft, utan fort-farande gälla, till dess nämnda skyldighet blifvit på annat sätt ordnad. Om nu yrkande om sådant ordnande framställes, kommer frågan om giltigheten och beståndet af äldre bestämmelser under pröfning, en fråga, som måste bedömas efter de allmänna grun-derna för nya lagars tillämpning. Jag får för min del anhålla om bifall till förevarande paragraf.

Öfverläggningen förklarades slutad och paragrafen bifölls.

Slutmeningen och ingressen.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och bifölls Lag-Utskottets den 13 och 15 dennes bordlagda utlåtande N:o 8, i anledning af väckt motion om ändring i 16 Kap. 2 § Arfda-balken.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Banko-Utskottets den 17 dennes bordlagda memorial N:o 11, med anledning af Kamrarnes olika beslut i fråga om Utskottets utlåtande N:o 8.

Föredrogs Andra Kammarens den 17 dennes bordlagda protokollsutdrag N:o 126, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 11, med anledning af Herr J. Anderssons från Östergötlands län motion, N:o 61, angående bestämd till- och afträdestid för folkskolelärare.

Herr vice Talmannen: Jag får anhålla, att ifrågavarande protokollsutdrag må blifva hänvisadt till Första Kammarens Tillfälliga Utskott N:o 1.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogs men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 17 dennes bordlagda utlåtande N:o 2, i anledning af väckta motioner angående ett skyndsammare offentliggörande af de i Kamrarne förda protokoll.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 2 e. m.

In fidem
O. Brakel.
